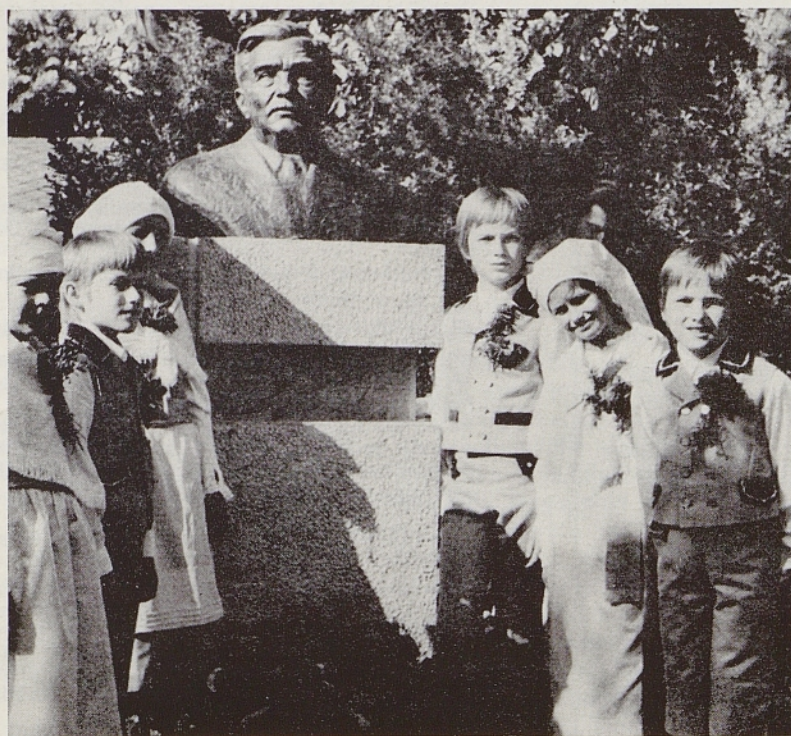

mladika

6-7

MLADIKA

IZHAJA DESETKRAT V LETU

1979 LETO XXIII. - ŠTEV. 6 - 7

Poština plačana v gotovini -
Skupina III/70

KAZALO

V iskanju novih političnih poti	97
Lado Piščanc: V zelenih daljavah božje bodočnosti (XIII.)	98
Pod črto	100
Ivan Artač: Prvi maj	103
Vinko Ošlak: Ali res povsod napredujemo?	105
Tatjana Rojc: Minevanje, vredno človeka	106
Srečal se je s Prijateljem	106
Marija Kostnapfel: In si sam	107
A.M.: Ljubim Kras in vedno bolj se nanj navezujem	108
Vladimir Kos: Konfiteor na koncu binkoštné nedelje; Milena Merlak: Počastimo spet Odrašenikovo skrivnost	109
Bruna Pertot: Šopek opoja: žajbelj, timijam, rožmarin	110
Ona: Iz dnevnika mlade družine	112
Martin Jevnikar: Slovenske povojne revije v Italiji: Dan	113
Staro in novo	114
Pavle Merkù: Žive besede v naših narečjih	115
«Dobrodošli v Trstu»	115
Antena	116
Ivo Jevnikar: Drobci iz manjšinskega sveta	118
Martin Jevnikar: Zamejska in zdomska literatura (M. Košuta: Pesmi)	119
Ocene	120
Na platnicah: Pisma; Čuk na Obelisku; Za smeh	

Zunanja oprema: Jasna Merkù

Uredništvo in uprava: 34133
Trst, ul. Donizetti 3, tel. 768189

Poštni tekoči račun 11/7019
»Mladika« - Trst

Lastnik: SLOVENSKA PROSVETA

Registrirano na sodišču v Trstu
št. 193

Član USPI (Zveze italijanskega periodičnega tiska)

tisk »graphart«, trst, rossetti 14

XIV. študijski dnevi 1., 2. septembra 1979

Petek, 31. avgusta 1979, ob 18. uri:

DVORANA DRUŠTVA SLOVENSKIH IZOBRAŽENCEV
TRST, Donizettijeva ulica 3

PREDSTAVITEV sodelujočih na letošnji DRAGI zastopnikom javnih občil in javnosti.

Po predstavitvi zakuska in družabnost.

PARK FINŽGARJEVEGA DOMA, Opčine, Narodna ulica št. 89

Sobota, 1. septembra 1979, ob 16.30:

SLOVESNA OTVORITEV z nastopi javnih predstavnikov.

Po otvoritvi prvo predavanje:

BOHINJ: OB 40-LETNICI NEKE VIZIJE

To je bila vizija, ki jo je tik pred svetovnim viharjem 1939 razgrnila v Bohinju plejada slovenskih katoliških kulturnikov od Finžgarja do Kocbeka, od Janžekoviča do Koblarja in Šolarja: vizija zvestobe slovenstvu in krščanstvu, v odprtosti človeku in času. Tema spada med najzlahtnejše, kar jih je doslej Draga programirala. Obenem bo, kot kaže, edina spominska oživitve Bohinjskega tedna v vsem slovenskem kulturnem prostoru.

Predavatelj, odlična slovenska osebnost, bo prvič nastopil v Dragi.

Po predavanju diskusija in družabnost.

Nedelja, 2. septembra 1979, ob 9. uri:

SLUŽBA BOŽJA na prostem v parku. Celebrant mons. Lorenzo Bellomi, tržaški škof, ki bo imel tudi nagovor.

Ob 10. uri drugo predavanje:

NARODNOST V TEOLOGIJI IN CERKVI PROTI LETU 2000

Kakšna se napoveduje vloga narodnosti v teološki spekulaciji in v verskem občutju na pragu 3. tisočletja? Bo narodnost čedalje bolj ugašala v nekakšen krščanski kozmopolitizem ali pa se bo nasprotno izčiščevala v nezamenljivo sestavino krščanske izbire?

O tej temi bo spregovoril strokovnjak, ki združuje v sebi bogat teološki razgled z intimno usidranostjo v slovensko Cerkev. V Dragi bo nastopil prvič.

Po predavanju diskusija, nato premor za kosilo.

Ob 16. uri tretje predavanje:

SLOVENSKI MATIČNI, ZAMEJSKI IN ZDOMSKI TRENUTEK

Matica, zamejstvo, zdomstvo: troje ravni, na katerih se danes izraža slovensko bivanje, v različnih političnih, socioloških, kulturnih in psiholoških pogojih.

To žarečo tematiko bo skušal dešifrirati intelektualec, ki intenzivno živi sedanjo uro našega naroda. Kot predavatelj bo nastopil v Dragi prvič. Po predavanju diskusija, sklep, večerja, družabnost.

NB: Zmerom je mišljena poletna ura.

SLIKA NA PLATNICI: S pomenovanja osnovne šole na Opčinah po pisatelju Francetu Bevku.

REVIJO IZDAJA UREDNIŠKI ODBOR: Marija Besednjak, Lojzka Bratuž, Ivo Jevnikar, Saša Martelanc, Marij Maver (odgovorni urednik), Albert Miklavc, Franc Mljač, Aleksander Mužina, Sergij Pahor, Danilo Pertot (uprava), Ivan Peterlin, Maks Šah, Drago Štoka, Zora Tavčar in Edvard Žerjal (likovna oprema). Vsi pisci sodelujejo brezplačno.

Posamezna številka Mladike stane 500 lir. Celoletna naročnina za Italijo 5.000 lir, podporna 10.000 lir: nakazati na poštni tekoči račun 11/7019 — »Mladika« — Trst. Letna naročnina za Jugoslavijo 100 ND, podporna 200 ND. Druge države 10 US dolarjev (podporna 30 US dolarjev).

V ISKANJU NOVIH POLITIČNIH POTI

Minil je mesec in več od parlamentarnih in evropskih volitev, stranke in časopisi so že dodobra preučili in ocenili izide in možnosti, ki se odpirajo, volilci sami pa so si tudi že ustvarili lastno mnenje. Vendarle pa velja tudi na tem mestu in z našega, slovenskega zornega kota zapisati nekaj misli, ki smo jih zbrali ob dvojni volilni preizkušnji.

Predvsem nas seveda zanima, kako so glasovali Slovenci in kako se je obnesel nastop Slovenske skupnosti, ki se je tokrat prvič predstavila v izvorni volilni koaliciji s Furlanskim gibanjem oziroma z Union Valdôtaine ter s tem vzbudila v vsedravnem krogu široko zanimanje, saj se še nikoli ni o naših vprašanjih in o manjšinski problematiki toliko pisalo v italijanskem časopisju kot prav tokrat. Še posebej je bila poudarjena načelna vloga Slovenske skupnosti pri formiranju koalicije za evropske volitve in njeno dosledno stališče proti udeležbi tržaških avtonomistov med manjšinci.

Dve besedi zaslužijo splošni vsedravnizidi in povolilno stanje. Vsi so si edini, da so problemi ostali odprti, ker se nobena izmed demokratičnih strank ni toliko okrepila, da bi prišlo do odločujočih premikov in do sestave solidne vlade, ki bi bila sposobna reševati grmado italijanskih problemov. Na splošno bi ugotovili, da so bile volitve izraz tleče nestrpnosti: ob nižji volilni udeležbi in povečanem številu belih glasovnic je prišel spet na dan protest proti KD, ki se kljub napovedim ni okrepila, ker pač še vedno plačuje svoje dolgoletne napake in negibnost. Če je KD kljub vsemu obdržala svoje glasove, pa je z občutnim nazadovanjem prišla do izraza kriza KPI, ki je nemočna pred kritiko skrajnih levicarjev in mladih, ker se je pri iskanju oblasti odpovedala svojim maksimalnim zahtevam. Tako se komunisti počasi vračajo na položaje izpred leta 1976, kar pomeni v bistvu izgubo tistega srednjega sloja, ki se je KPI približal v zadnjih petih letih, zaslepljenih od modne muhe....

Okoristile so se manjše stranke, v prvi vrsti radikanci, ki so posrkali protestniške glasove zlasti med mladimi. V deželnem merilu so tako pri parlamentarnih volitvah kot pri preizkušnji za senat pri-

šle do izraza podobne težnje, poglavje zase pa je seveda Trst.

Volilna koalicija med Slovensko skupnostjo in Furlanskim gibanjem, do katere je prišlo brez zadostne priprave po zgledu sporazuma z Union Valdôtaine, ni uspela, kljub stvarnim možnostim, da bi Furlani in Slovenci prvič v povojni italijanski zgodovini dobili lastno samostojno zastopstvo v Rimu zunaj vsedravnih strank. Kje je vzrok? Slovenski volilci so v glavnem dobro opravili svojo dolžnost, odpovedali pa so Furlani, ker nimajo lastne organizacije, razpredene po terenu in ker niso zmogli pritiska KD. Ta se je namreč močno splašila zaradi perspektivnosti slovensko-furlanskega združevanja, pri tem pa je zanimivo ugotoviti, kako zna KD športno prenesti in minimizirati (vsaj navidez) uspehe Liste za Trst, pa je hitro na nogah, ko je v nevarnosti njen neutemeljeni in neupravičeni monopol med Slovenci v videmski pokrajini. Priprav na tako preizkušnjo med Furlani ni bilo, pomanjkljiva pa je bila tudi pri volilcih SSK na Tržaškem in Goriškem, ki niso verjeli v dejanske možnosti, čeprav so te bile na dlani.

Toda pravilnost ali nepravilnost neke izbire ne gre ocenjevati samo na podlagi rezultatov, kot v to lahko zaide povprečni opazovalec pod težo prvega razočaranja. Gre pač za neko osnovno gledanje, ki osvaja manjšinsko solidarnost kot trajno vrednoto proti nasprotovanju ali zgolj demagoškemu zanimanju vsedravnih strank. Izvirna poteza te koalicije je prav ta solidarnost ob skupnih interesih in zahtevah po zagotovitvi temeljnih pravic, med katerimi je prav pravica do primerne zastopstva v vseh predstavniških telesih. Ker se skupni interesi med seboj ne bijejo, je koalicija med Slovensko skupnostjo in Furlani oziroma Union Valdôtaine upravičena in politično utemeljena in splača se zanjo bojevati. Jasno pa je, da zahteva nekaj časa in primerno popularizacijo, da lahko prodre v zavest volilcev, ki sproti ne zasledujejo vsakodnevnih političnih dogodkov. Upoštevati moramo tudi vpliv domačega časopisja, ki tej zvezi nikakor ni bilo na-

dalje na naslednji strani ■

V zelenih daljavah božje bodočnosti

DNEVNIK

XIII.

8. februarja 1937

Sinoči so skoraj vsi šli na veselico k salezijancem. V stolnici je bilo celovečerno češčenje S.R.T. in jaz sem se prostovoljno javil, da namesto na veselico grem v stolnico. Ko bi tega ne prosili »in publico«, bi se najbrž niti ne javil. Vseh skupaj, ki smo šli v stolnico, nas je bilo mogoče dvanajst, izmed teh pa samo dva Laha. — Ko smo se vrnili, je rektor takoj zapazil naše veliko število. Zato je enega izmed nas poklical v svojo sobo in mu povedal, da se mu čudno zdi, da so izostali iz gledališča prav nekateri fantje, in da smo se za to potezo dogovorili ...

Prav zadovoljen sem, da sinoči nisem šel v gledališče. Saj vem, da bi se bil vrnil slabe volje. Sicer pa ni govora o kaki dogovorjeni potezi in o izzivanju.

Skoro do 19h sem igral na klavir, potem pa sem šel k g. I. To je bila težka pot in preden sem vstopil, sem bil nemalo razburjen. Srce mi je hitro in močno bilo.

V sebi moraš izoblikovati moško držo, četudi boš katerikrat trpel.

Glede bodočnosti pusti zaenkrat vse pri miru. Pazi, da se v ničemer ne prenašliš. Pazi, da ne napraviš česa takega, zaradi česar bi se morda že čez eno leto kesal.

Naše razmerje do sorodnikov lahko postane katerikrat nevarno, ker smo s sorodniki bolj domači kakor z drugimi ljudmi.

Z osebami drugega spola moramo biti previdni, ker je večkrat v njih kakšen podzavesten vzgib, ki bi rad pokazal nekaj, česar sploh ni.

Ženski vedno imponira odločna moška osebnost.

Kdaj moramo biti z ženskami prav res grobi. To boš zlasti izkusil pri spovedovanju, kjer bodo ženske nastopale v vseh mogočih razpoloženjih, razčustvovane, zaljubljene, radovedne za tvojo trdnost in odpornost. Nikar ne misli, da se to neha z mladostjo: to sega tudi v petdeseta leta in čez.

Zaradi oseb drugega spola boš trpel. Ti se zdaj mogoče tega ne zavedaš. A pozitivno vem, da norijo ... Kolikokrat si bil v Logu? Le kake trikrat in mimogrede, pa že povprašujejo, kdaj se ta in ta zopet vrne. Vzrok je tudi v tem, ker si v stiku z ljudmi vljuden in vesel.

V iskanju novih političnih poti

klonjeno. Pri tem velja posebej omeniti nekorektno poročanje — da rabimo mil izraz — Primorskega dnevnika, ki je tik pred volitvami prišel na dan z namigom, da je Spaccini — beri Osimo — potreben podpore, kar je še dodatno zmedlo slovenske volilce, ki so tokrat kar dvakrat v tednu dni bili poklicani, da izročijo glas neznanemu znaku na volilnici.

Tako se je res zgodilo, da je prišlo do manjše ga osipa slovenskih glasov, toda pojav ne sme povzročati pretiranih skrbi, saj je del volilcev SSK doslej večkrat dokazal, da se za nastope zunaj krajevnih uprav in dežele rad odloča po lastnih vidikih. V prihodnje bo zato morala SSK zares poskrbeti, da bo take volilce bolje informirala in jih prepričala, da ti glasovi za Rim in Strasbourg niso izgubljeni.

KPI je po predvidevanju ponovno izvolila v rimski parlament senatorko Jelko Grbec in poslanca Cuffara. Kaže, da je partija srečno prestala upadanje glasov in da je obdržala slovenske volilce, kljub temu, da je med kandidati za evropske volitve spravila Vidalija. Pač pa se začenja poznati tudi tu,

da nimajo komunisti več monopola med mladimi. PSI pa je obdržala svojih 600 do 700 slovenskih volilcev, ki so v tej stranki povsem nemočni.

Pojav in poglavje zase so seveda volilni izidi v Trstu z novim skokom Liste za Trst, ki postopoma spravlja na kolena vse svoje nasprotnike in konkurente, v prvi vrsti seveda KD. Stranka, ki je bila dolga desetletja vajena urejati tržaške zadeve zgolj po svojih strankarskih vidikih in potrebah, je očitno v hudi krizi, če ni znala obdržati niti svojih demokratičnih volilcev. Prav te je namreč izgubila v volilni tekmi z avtonomistično listo, o čemer priča dejstvo, da ni zmogla izvoliti Spaccinija (za kar nekdo med »naprednimi« Slovinci — beri zadnjo številko Dneva — dolži SSK!). Pač pa je bil potrjen Tombesi, nosilec desničarskih idej v stranki, ki zdaj že zahteva spremembe v vodstvu. Protislovenski duh, ki ni nikdar zamrl v KD kot tudi v drugih strankah ne, bo torej spet privrel na dan in Slovenci bomo spet lahko čakali na globalno zaščito. Če to ni direktno sad Osima, je pač gotovo posledica zaupanja, s katerim sta obe državi prepustili manjšinsko problematiko notranje-političnemu urejanju.

Sicer pa ne vidim vzroka, da bi si zaradi teh stvari delal preglavice. Če se za prihodnje življenje bojiš, da mu ne boš kos, si boš pomagal in se pomirjal s tem, da boš zdaj v redu izvrševal svojo dolžnost in se z velikodušnostjo predajal božji volji: »**Fiat voluntas tua!**«

Je pa pri tebi nevarnost, da se boš v bodočnosti le preveč omejeval. Zgrabila in zainteresirala te bo mladina, otroci (krščanski nauk, petje); kje so pa drugi?

9. februarja 1937

S Šmarne gore sem dobil razglednico, ki me je vznevoljila. Spomnil sem se na Cankarjevega **Kurenta**, kjer pisatelj opisuje naša slovenska romanja, ki se le prevečkrat ob muziki in petju spreminjajo v čisto navadno veseljaštvo. Ko se vračaš s take poti, je v tvoji duši pusto. Kot pustne šeme v pepelničnem jutru se pode po tvoji duši plitki obrazi in v ušesih ti brne hreščeči glasovi harmonike ... V srce me zaboli, kako brezsmiselno zapravljajo svoje skope proste ure nekateri ljudje, ki garajo od ponedeljka zjutraj do sobote zvečer, nazadnje pa zapravijo sveto svobodo Gospodovega dne na poti, ki se vije od gostilne do gostilne, od muzikanta do muzikanta, od družbe do družbe ...

Ko bom L. zopet pisal, jo bom malo okregal. Preveč pa ne, ker upam, da je sama začutila zoprnost in praznoto takšne družbe.

Mogoče pa sem v svoji sodbi prehud: vse sklepam samo iz konteksta razglednice. Do poznanih podpisanih oseb pa nimam pritožb in jih spoštujem. Slutim, da se nekaj podira in da bom jutri doživel boleče razočaranje. Najini načrti se bodo podrli? ... Ali ni mogoče pred teboj odprtih troje in več poti? In katera izmed teh poti je božji volji najbližja? Danes sem pred izpostavljenim S.R.T. molil k Bogu, da bi se zgodila njegova volja, da bi šla po tisti poti, ki bi bila zate in zame v največjo čast božjo, v zveličanje najinih duš in naših bližnjih.

Križ, ki ga nosim okrog vratu, me zadnje čase boli, četudi je majhen in zlat. Vendar pa ne klonem, z božjo pomočjo si prizadevam, da mi je bilo tudi to trpljenje v moje dobro, da bi postal po tem trpljenju lepši, svetlejši in močnejši v Bogu! Rad bi postal močan in plemenit, zato iščem v vseh stvareh pozitivnih vidikov, konstruktivnih prvin, svetlih idej, ki naj mi svetijo kot luč in me grejejo kot ogenj.

V začetku večernega študija sem odprl evangelij in bral te svete besede: »Pojdite torej in učite vse narode; krščujte jih v imenu Očeta in Sina in Svetega Duha in učite jih spolnjevati vse, karkoli sem vam zapovedal; in glejte, JAZ SEM Z VAMI VSE DNI DO KONCA SVETA.« (Mt 28, 19-20).

V učilnico sem prišel truden. Bolela me je glava, bil sem nekako vročičen in ko sem pisal, se mi je roka tresla. Bil sem žalosten, čeprav vem, da bi ne smel biti žalosten. Sam Gospod Jezus

bo z menoj do zadnjega mojega dne: to bo moja najlepša in najmočnejša družba. Ne bom sam, da le mi ne bi manjkalo vere, upanja in ljubezni. Pa se le premalo zavedam te močne zveze z Jezusom, premalo jo čutim, premalo jo živim. Če bi namreč res globoko čutil Kristusove besede, bi mogoče ne bil tako zbeگان in potr ž e ob sami misli — četudi je to samo podzavestna slutnja —, da z menoj mogoče ne bo tako, kakor želim, da ne bom imel okrog sebe vseh tistih, ki jih imam rad. O, kako težko se je že s samo plaho mislijo poslavljati od ljudi, ki so dobri in na katera si se navezal. — Vendar pa se mi zdi popolnoma pametno, da se za vsak primer že zdaj v mislih poslovim od teh ljudi ali bolje, da pripravim na slovo svoja čustva, svoj razum in svojo voljo.

Pepelnica 10. februarja 1937

(Daljši citat v nemščini iz že večkrat navedenega Wilibrorda Verkadeja)

»Sveti dan subdiakonata. Gorica, v semeniški kapeli sv. Karola, Velika sobota, 27. marca 1937.«

11. februarja 1937

V letošnjem novoletnem jutru sem bil premalo obziren do tebe. Ker si sama, ker si dekle in ker si svoje imetje s svojim lastnim delom prislužila, bi te po zapovedi rahločutnosti ne smeli ničesar prositi, in ker smo te prosili, se utegne zdeti, da nismo ravnali rahločutno. Glej, zaradi tega mi je težko, zelo težko. Rad bi vse popravil, pa je prepozno.

Z novo in večjo vnemo bom še molil zjutraj, opoldne in zvečer v boju proti glavni napaki.

12. februarja 1937

Grem skozi vihar, skozi hudo preizkušnjo za svoj poklic, ki me je čakala prav na pragu velike odločitve. Bom dovolj močan za veliki korak?

13. februarja 1937

Danes me je obiskala mama. Bila sva sama. Takoj v začetku obiska mi je bilo težko, zdaj pa

se počutim mirnega in potolaženega, čeprav nisem mami najmanj potožil o svojih bojih in težavah. Vendar pa bi to zelo rad storil. Že samo navzočnost **dobre mame** me je tako lepo in blažilno potolažila. Po tem obisku čutim, da imam svojo mamo rajši.

Govorila sva skoro izključno o našem dolgu in o tebi, Lenčka. Mama mi je tožila, da ji je zaradi dogovorjenega posojila pri tebi težko, da ponoči ne more niti več spati in da sploh od vsega začetka nima miru. Pravi, da je neumno imeti dolg na dveh krajih in da ne ve, kako bi mogel papa odplačevati Lenčkin dolg. In tudi to, da je nespametno, da skrivamo vse to pred Marto, Zoro in Miro, saj vendar niso več otroci. In če ni nič slabega, zakaj sploh skrivamo. Mama je mnenja, da bi bilo gorje, ko bi one tri zvedele o naših načrtih. V hiši bi nastal prepir, vse tri bi bilo sram, ko bi se jutri srečale s teboj. Mira in Zora bi šli od hiše služiti in Marta bi prav zares zbolela. Zato me je mama zopet in zopet prav lepo prosila, naj ti pišem, da ni treba prav nič posojati, ker je nesmiselno in nevarno. In tega mnenja sem tudi sam.

Najboljša rešitev bo ta, da ti prepovem vsakršno posojilo. S tem se najprej izpostavljaš nevarnosti sama: na meji te lahko preiščejo in ti vzamejo vse. Kdo ti bo povrnil škodo? Drugič, če-

mu delati nov dolg, ko je že en sam več kot zadosti. In tretjič, čemu zanesti v družino prepir, ko smo že tako vsi zaskrbljeni, kako se izkupati iz dolga.

Mama je še pristavila, da si je prav želela govoriti sama z menoj. Doma se je po kosilu prav hitro napravila in odšla. Bala se je, da ne bi šel kdo z njo. Ne vem zakaj in ne vem kako, res pa le je, da se mi zdi zdaj mama tako lepa in tako dobra.

**Prva postna nedelja
14. februarja 1937**

Skozi ogenj in vihar ...

Zjutraj ob pol sedmih sem hodil po gornjem lemenatskem hodniku in čakal, da pride čas, ko bo treba iti v kapelo. Kljub nemirni noči se mi je posrečilo urediti moje misli in se pomiriti.

Čisto mirno in resno sem mislil, da se moram pripraviti na tisti korak, ko bo mogoče treba izstopiti iz lemenata in si poiskati drugo življenjsko pot. Ta misel me ni ne zbegala ne potrla. Nasprotno, v sebi sem začutil neko moško veselje in se znašel na neki trdni točki, na katero se lahko v trenutku zbežanosti oprem.

Tudi ko sem pomislil na vse tiste drage osebe, ki me z molitvijo, z dejanjem ali vsaj z lepo mislijo spremljajo na moji poti, se nisem zbe-

— pod črto - pod črto —

Ti nepoboljšljivi vključevalci!

V Primorskem dnevniku in v reviji Dan sta se po volitvah pojavila članka Borisa Raceta oz. Boga Samsa. Oba — prvi zavito, drugi čisto jasno — trdita, da bi bilo bolj pametno, ako bi se tržaška Slovenska skupnost za poslanske volitve odpovedala svojemu nastopu in podprla »naprednega« kandidata DC, ki da je »za Osimo«.

Že drugi so opozorili, da je SSK načelno proti vključevanju v tuje stranke (v tem primeru celo »zastonj«, iz golega prepričanja, da smo Slovenci poklicani, da rešujemo Trst, Italijo in naprednost ...) in da je bil tokratni dvojni nastop koalicijskega in ne integracijskega značaja. Opozorili so tudi, da sploh ne drži, da so volilci SSK »slovenski demokristjani«, kar kljub samostojni politiki nekateri kar nočejo verjeti. Ob tem bi se lahko spomnili, kakšen krik in vik je nastal leta 1972, ko se je SSK iz skrbi za usodo Italije odpovedala simboličnemu nastopu, del njenih članov pa je usmeril svoj glas na Belcija. Takrat se je izkazalo, da velikodušnost naše

stranke ni tako nujno potrebna za zgodovinske dogodke. Pokazalo se je tudi, da podpora s strani volilcev SSK posl. Škerku in posl. Belciju ni prinesla kakih rezultatov. Ne s strani PCI, ki v bazi še naprej vodi strupeno gonjo proti SSK, ne s strani DC, ki se do Slovencev ni nič poboljšala.

Opozoril pa bi rad na dejstvo oz. načelo, ki je po mojem mnenju bistveno. Za SKGZ so preferenčni glasovi za slovenske kandidate na listah PCI in PSI »pomembna uveljavitev«, glasovi čisto slovenske stranke pa so kar

nekoristni. Organizacija, ki z bogatimi sredstvi nastopa s svojimi sredstvi množičnega obveščanja, po predsednikovih besedah za bodočnost grozi, da bo treba nastopati drugače. Ko je slovenska stranka bila neenak boj z nasprotno propagando, je SKGZ izdajala resolucije, njen mladinski odbor pa je prirejal po vaseh informativne večere o delovnih brigadah v Jugoslaviji.

Namesto, da bi iz našega klavrnega položaja povlekli zdravo in odrešilno misel poživiljenega samostojnega političnega nastopanja, se nasvet glasi, naj se še slovenska stranka začne razpuščati in vključevati.

TV omrežje za Slovence

Nismo sicer bili stoodstotno pričarani, vendar pa smo pričakovali, da nam bo tretje italijansko omrežje prineslo tudi slovensko televizijo. Bolj kot pričakovanje je morda to bila želja, ki se nam je porodila, ko je uvedbo televizijskih oddaj v slovenščini zagotovil državni zakon že leta 1975, ko se o tretji mreži še sploh ni govorilo. Takrat so bili nekateri krogi, tako-

imenovani prijatelji Slovencev okoli tržaškega Radia, zaskrbljeni, ker je kazalo, da bodo slovenske oddaje prehitete deželne oddaje v italijanščini. Takrat jih je namreč žulila kopraska postaja in so uvedbo slovenskih oddaj hoteli izkoristiti tudi zase. To se jim je očitno zelo dobro posrečilo, saj so nas ne samo dohiteli, temveč tudi prehiteli ... zdaj že preizkušajo oddaje, de-

gal. Vedel sem in še vedno vem, da sem v vprašanju poklica popolnoma neodvisen in da bom o svoji življenjski poti odločal le jaz, Bog in tisti, ki jih je Bog postavil, da mi pomagajo na moji poti. Nad mojo ubogo človeško voljo mora zmagati velika BOŽJA VOLJA. Tolaži in razveseljuje me zavest, da bom v svojem življenju srečen in da bom nekaj dosegel in tudi nekaj dal človeštvu le, ko se bo v meni uveljavila božja volja.

Kljub temu pa vem, da bi zaradi dražjih oseb zelo trpel, ko bi res jutri šel iz lemenata. V mislih imam svoje domače in še zlasti svojo mamo, svoja dva strica in vse tiste duše, ki hrepenijo po mojem mašništvu. Večkrat sem že s strahom pomislil, ali ni mogoče to le prevelika ovira, da bi se mogel popolnoma samostojno in neovirano odločiti o svoji življenjski poti?

Kam bi pa krenil, ko bi eventualno jutri za tihem odšel iz lemenata? Ko bi se to zgodilo, bi šla moja pot na oder, v dramo in morda še v opero. Dolga in trnjeva bi bila ta pot, preden bi prišel do tiste **umetniške** višine, kakor bi si jo srce želelo. Mogoče pa bi se med potjo izkazalo, da v meni ni dovolj stvariteljske sile.

Bil sem pri maši in pri sv. obhajilu in med mašo sem pel koral z vnemo in veseljem. Zdaj se

počutim bolj mirnega. Vendar pa čutim potrebo, da se o zadevi pomenim s kompetentnimi osebami.

Ob 11h predpoldne sta me obiskali Zora in Marta. Tudi ta obisk me je razvedril, razveselil in vsaj trenutno pomiril. Menda se prav nič ne motim, če trdim, da imam zdaj tudi svoje sestre rajši in da se jih spominjam z lepo in toplo mislijo.

Kot včeraj z mamo sem tudi danes govoril s sestrama o tebi. Sprožil sem misel, ki mi je v veselje. Mislim, da se bo v prihodnjem poletju dal izvesti sledeči načrt: Ti, Zora pa jaz bi preživeli skupaj cel potepuški teden v veličastnem božjem objemu Julijskih Alp. Zora je za ta načrt že vsa navdušena in pravi, da bo zdaj mislila samo na to in da ima dovolj srčnosti za vse težave po lepih gorah. Upam, da boš tudi ti takoj pripravljena za to lepo planinsko potepuštvu. Glej, zbral sem troje oseb ne samo zaradi tega, ker je v dveh zaradi možnih nesreč nevarno hoditi po hribih, ampak tudi in še bolj zaradi tega, ker trije že tvorijo majhno občestvo. In če so to dobri ljudje brez hudobije, je uživanje in poglobitev v božje stvarstvo vse globlje, je veselje vse bolj sproščeno, je mir v samotnih gorskih višinah vse bolj slovesen.

---

pod črto - pod črto

---

cembra pa bodo z njimi redno začeli. Mi ostajamo pri zakonu iz leta 1975, ki ga je potem še potrdil deželni svet F-Jk. Vzorna resnost, zares! Sicer je upravni svet RAI-a izrazil pripravljenost, da v redu začne s slovensko televizijo, če vlada da na razpolago milijardo in 600 milijonov lir letno. Toda vlade zdaj ni in bogve kdaj bo nova imela kaj časa (kaj šele denarja), da bi o tem sklepala in odločala. Nima mo pravice misliti, da je ravnanje upravnega sveta pretveza, toda učinek je prav tak. Pripravljenost je pri vladnih krogih prišla že večkrat na dan, pa se v 30 letih ni uresničila nobena ali skoro nobena od slovenskih zahtev.

Morda televizija niti ni ena izmed tistih temeljnih zahtev, ki jih Slovenci postavljamo z zakonom za celovito zaščito, res je tudi, da slovenski televizijski program, ki ne bo presegel eno uro, ne more nadomestiti celovečernega oddajanja, vendarle pa bi predstavljal koristno sredstvo za informiranje in za kulturni razvoj manjšine, ki je že tako in tako podvržena večji moči in gospodarski teži večinskega naroda. Ob sedanji gospodarski

krizi bi to lahko bil tudi izhod za mlade generacije, ki bi tako lahko segle po tem sodobnem sredstvu obveščanja ... Toda to vsaj za nekaj časa ne bo mogoče. Če pomislimo na rezultate nedavnih volitev, se zdaj z globalnim zaščitnim zakonom in slovensko televizijo lahko obrišemo pod nosom. Lahko si predstavljamo, da bodo vse državne stranke in v prvi vrsti KD šle zdaj v ofenzivo proti Listi za Trst.

Televizijska nadaljevanka »Holokavst«

Ameriška televizijska nadaljevanka o pretresljivi tragediji judovskega naroda pod nacifašizmom je, podobno kot v drugih evropskih državah (zlasti v Nemčiji in Avstriji), povzročila tudi pri nas diskusije in razprave o tem temnem obdobju zgodovine. Ameriški »holokavst« sicer ne prepričuje s svojo skonstruirano zgodbo in ključnimi zapleti, po katerih se tragične figure iz zgodbe znajdejo skupaj v najbolj neverjetnih situacijah, vendar nas tudi ta ameriški prikaz nacističnega morilskega delirija opominja in svari. Pri tem je zlasti govorna pre-

V tem boju si brez dvoma ne bodo upale tvegati niti najbolj nedolžne oblike dvojezičnosti (spomnimo se ... No al bilinguismo!) in prav tako se bo šovinistom zdelo nemogoče prenašati, da bi se na isti frekvenci izmenično vrstili italijanski in slovenski programi. Lahko si predstavljamo, da bo to zadosten vzrok za nadaljnje odložitve ... vse v smislu pričakovanja, da sami izginemo naravne smrti ...

tresljiva dokumentarnost izvirnega slikovnega gradiva, ki je bilo vključeno v film. Te slike pa je vendar treba sproti obnavljati v nas samih in v vesteh naših sogovornikov. Tudi nas kot Slovence je pretreslo, ko smo videli goreti judovske knjige, pretreslo zato, ker smo se spomnili, da so slovenske knjige gorele na glavni tržaški promenadi, na »Corso Italia«, še neposredno po vojni in da smo napadom na slovenske ustanove bili priča še dolgo po svetovnem spopadu in da so še vedno časi za take »heroične« geste.

15. februarja 1937

Sem truden in razbit. Vsako resno delo mi je onemogočeno. Ponoči slabo spim in podnevi me muči glavobol. So trenutki, ko se mi zdi, da bo pač najbolje iti iz lemenata. So zopet trenutki, ko me misel na božjo voljo skoro popolnoma umiri. Nocoj sem sklenil, da grem k spiritualu.

Zjutraj nam je neki francoski jezuit predaval o komunizmu. Tudi v tisti uri sem ujel nekaj pomirljivih misli za svojo razrvanost. Tako lepo, globoko in prepričevalno je govoril o tem, kako se nekateri duhovniki žrtvujejo za uboge ne samo z besedo, ampak tudi z dejanjem. Take trdne misli so kot rešilne vrvi, ki jih dobre roke mečejo v razburkano morje tvojih bojov, omahovanj in dvomov ...

Bil sem pri p. spiritualu. Čutim se mirnega in potolaženega. V glavnem me je razumel. Priporočal mi je mir, svetoval mi je sprehod in osvetoval post.

Jaz pa sem sklenil, da bom odslej vedno imel med študijem na svojem pultu sveti križ in za vsak slučaj Verkadejevo avtobiografijo pa D'Herbignyjev »L'avvenire religioso russo«.

18. februarja 1937

Sinoči sem bil pri škofu. Resno mi je govoril o poklicu, o važnem koraku, ki ga pomeni subdiakoniat.

Šele zdaj se zavedam, kako težka je odpoved. Zavedam pa se tudi, da mora biti ta odpoved popolna, sicer je bolje, da se sploh ne odpovem.

Sicer pa si te dni očitam, da premalo cenim vrednost duše, za katere blaženost morajo duhovniki delati, ker še premalo globoko poznam in cenim brezkončno veliko vrednost Učlovečenja Jezusa Kristusa in našega Odrešenja.

19. februarja 1937

Polagoma se umirjam in čistim kot novo vino. Mislim, da mi vsaka miselna zmaga in vsak praktičen sklep dasta novih moči, nove srčnosti, nove jasnosti. V odpovedi in žrtvi hočem postati kot lep zrel sad, ki ga bodo jedli lačni in ubogi.

Te dni molim več in bolj zbrano.

20. februarja 1937

(Nemški citat brez navedbe vira)

Druga postna nedelja

21. februarja 1937

Zadnje dni sem zadel ob težave v zvezi s poklicem, z odločitvijo za subdiakoniat in še prav posebno s celibatom. Na drugi strani pa mi je postalo deviško duhovniško življenje višje in lepše.

Danes zjutraj v kapeli mi je padla v glavo lepa misel: ali ni morda tvoj trenutni odpor pro-

ti duhovniškemu poklicu v potrdilo, da te Bog kliče v duhovniški stan?

Malo pred 11. uro predpoldne me je poklical g. I. Ni me pa klical zaradi kakšnega dolga kakor včeraj, ampak zaradi subdiakonata. Toplo mi je priporočil, naj zaprosim zanj. Ker me g. I. že mnogo let pozna in ker mi hoče dobro, sem vzel njegov nasvet zelo resno in njegove besede so mi segle v dušo. Zdelo se mi je, da je skozi njegove besede spregovorila božja volja. Niso mogoče predstojniki namestniki božji?

Že v njegovi sobi sem bil skoraj odločen. In kolikor globlje mi je med dnevom odločitev legala v dušo, toliko mirnejši in veselejši sem postajal.

Zvečer sem šel k spiritualu in mu odkril svoje dvome in strahove. Stari jezuitski pater jih je zelo lahko odstranil in mi svetoval, naj le zaprosim za subdiakoniat.

22. februarja 1937

Spisal sem prošnjo in jo nesel mons. rektoru. Opravila sva hitro, pa je kljub temu vse skupaj napravilo name zelo težak vtis. Zdelo se mi je, da se je mons. rektor nekam čudil, da sem se sploh upal prositi za subdiakoniat. Rekel mi je samo dva stavka:

»A, si se odločil ...« in »Bomo videli, kaj bodo predstojniki odločili: moli, da jih Bog razsvetli!«

Tudi smejal se je mons. rektor, a zelo fino. Njegov smeh se mi je zdel sumljiv in zato me je bolel ...

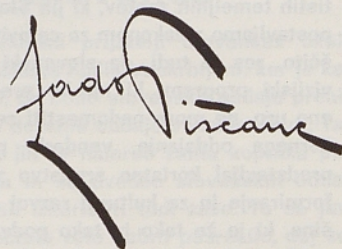
V par minutah je opravil z menoj, me zmedel, skoro bi rekel potrl ... Je mogoče krivda na moji strani, ker se pustim prehitro zbegati?

3. marca 1937

Zadnje dni je v meni boj. Pretekli teden pa je bil tako lep in miren. Globoko v sebi sem čutil božjo tolažbo. A verujem, da ta boj ni za smrt, ampak za življenje.

5. marca 1937

Gospod me ljubi in še prav posebno. Iz lju-bezni me kliče v brezmadežne šotore na božjo goro! In jaz naj preslišim njegov vabeči in lju-beči klic?

(se nadaljuje)

PRVI MAJ

(Tretja nagrada na natečaju Mladike)

Nenavadno mirno se je tisti dan porajalo nad mestom ob morju sveže pomladno jutro in nanzanjalo nov prvi maj. Zvezdnata noč je pustila na umitem nebu zavidljivo sinjino, ki se je zrcalila na modrih kodrastih valovih skoraj umirjenega morja. Od istrske strani so preko bližnjih obronkov boječe vdirali medli sončni žarki v dremoten zaliv, se iskrivo poigrali ob preletu galebov z rahlim vetrcem s Krasa ter z gotovostjo napovedovali lep dan. Jutranji zbor ptičev v parku sredi mesta se je po uvodnih akordih že nekajkrat spreletel v odsevu vzhajajočega sonca, se začasno presedel z ozelenelih brstičev dreves na vijugaste opekaste strehe in se pripravljajal za nov živahnější nastop.

Poslovodja Fortunat, uradnik umirjenih let, je pravkar odprl okno, globoko vdihnil svež zrak, ki ga je v obmorskem mestu tako pogrešal, in radovedno pogledal na prazno ulico pod seboj. Pričakoval je, da bo od bližnjega Bošketa sem zaslišal kot vsako leto bučno glasbo, ki mu bo napovedovala največji delavski praznik ... Čakal je, a se je uštel. Še običajen hrup avtomobilov in tovornjakov se je danes umaknil z mestnih ulic v prazničnost dneva. Po cesti ob parku so umirjeno stopali redki meščani, od časa do časa se je kdo od njih ustavil pred zarjavelimi pločevinastimi reklamnimi tablami in bral prvomajške proglase.

»Kakšna razlika!« je polglasno mrmral sam s seboj in si nervozno pomel otrple roke. Med oblačenjem si je za bežen trenutek priklical v spomin nemirna povojna leta, ko so mestne ulice za majske praznike odmevale od viharnih vzklikov množice, ki je hrupno pritislila iz okoliških krajev proti sredini mesta ter ob vihranju rdečih zastav prepevala revolucionarne pesmi ... Bili so to včasih deževni, mrzli in nič kaj prijetni prazniki, ko je nastopala še zavezniška policija z lesenimi krepelci, dušljivimi solzilci in včasih tudi s strelnim orožjem.

»Čas se je umiril! Prvi maj je postal običajen praznik!« si je dopovedoval Fortunat, ko si je prižgal jutranjo cigareto in se odpravljajal v bar na črno kavo, kot je bila njegova navada.

Precéj se je moral sprehoditi, da je naletel na prvi bar, ki je bil odprt. In tudi tu je bilo malo gostov, pogovarjali so se v glavnem o športnih dogodkih ali prebirali dnevne novice v ju-

tranjih listih. Ker mu ni prijalo, da bi se dalje potikal po mestu, se je, potem ko je obkrožil nekaj praznih ulic, čemerren vrnil domov.

Usedel se je za starinsko pisalno mizo, prekomerno obloženo s knjigami in časopisi, si prižgal novo cigareto in dejal:

»Kot nalašč se mi ponuja praznična umirjenost! Znancu moram pisati, že dolgo čaka na odgovor!« Lotil se je pisanja.

»Dragi Lojze, pišem ti na dan, ko se spominjamo, kako si se nekoč v gostilni Pri raku poslavljal od prijateljev in znancev pred svojim odhodom v neznano deželo pod južno zvezdo ...«

Beseda na papirju mu je zastala. Nehote je pogledal skozi odprto okno, se zazrl preko zelenih kostanjev v daljavo in v zavest mu je prihajalo Lojzetovo življenje ...

**

Minilo je že dokaj razburkanih let od tistega blaženega maja, ko je Lojzek še kot bosopet hodil gledat vlake, ki so vozili ne daleč od njegovega rojstnega doma. Tedaj je živel še s starši v številni delavski družini prav blizu železniške proge.

Včasih je Lojzek opazoval vlake po cele ure. Stal je za hišo ob progi in nemirno čakal, da je privozil mimo vlak. Kadar mu je kdo od železničarjev na lokomotivi pomahal v pozdrav, je poskočil od veselja in tekel ob progi za bežečim hlapnom. Ko se je v šoli naučil šteti, je svoje znanje rad preizkušal s preštevanjem železniških vagonov.

Običajne vlake, ki so prepeljavali najrazličnejše blago, je videval vsak dan, lokomotive, okrašene z zelenjem in rdečimi zastavami, pa je opazoval samo enkrat v letu, za prvi maj. Takrat še ni vedel, zakaj ta posebnost. Niti ni vedel, kaj pomeni rdeča zastava. Zanj so bili okrašeni vlaki znak majniškega veselja, ko drevesa cve-to, ko dehte šmarnice po logih ...

Ko je doraščal, so se vrstili prvi maji drug za drugim in na drdrajočih vlakih Lojzek ni več opazil zastav. Tega si ni znal razložiti.

»Zakaj za prvi maj ne vozijo več okrašeni vlaki?« je radovedno spraševal odrasle. Nihče mu ni povsem pojasnil. Šele pozneje je zvedel,

da so za nekatere pomenili taki vlaki nevaren znak revolucionarne miselnosti. Kljub temu je včasih neznana roka na skrivaj podtaknila rdečo zastavico na lokomotivo. Ko jo je Lojzek zagledal, ni tekel za vlakom, ampak je planil v hišo:

»Prvi maj! Na lokomotivi je zastava! Pojdite jo gledat!«

Vlaki so mladega Lojzeta že od nekdaj pritegovali, morda tudi zato, ker je bil njegov oče železničar. Sploh je bila vsa njegova rodbina tesno povezana z železnico, tudi njegovi strici in starejši bratrance so bili zaposleni pri železnici. Vlaki so mu pomenili nekaj mogočnega, bili so mu simboli moči, sile, obenem pa so ga v mislih povezovali s svetom. Prihajali so iz neznanih dežel in odhajali v daljavo, v skrivnostne kraje, hiteli so proti zahodu, proti Trstu, morju, kjer je bilo po Lojzkovem mnenju življenje nenavadno zanimivo ...

Kadar ni bilo prometa na progi, je Lojzek včasih izrabil prepovedano priložnost. Smuknil je skozi živo ograjo in stekel na železniško progo, kjer se je ulegel na tračnico in prisluhnil. Zdelo se mu je, da sliši komaj zaznaven ropot vlaka, ki je daleč nekje drdral v neznano in mu buril mladostno domišljijo o sreči za gorami ...

*
**

Neizprosni čas je bledičnega tiskarja Lojzeta čez nekaj let neusmiljeno potegnil v vojni vrtnec in na rob domovine. Sreče za gorami ni našel in sonce na zahodu mu je za spoznanje grenkeje zahajalo kot doma.

»Kam sedaj?« mu je vrtalo v glavi, ko se je aprila ob koncu vojne znašel v začasnem bivaku na travniku pri Ločniku onkraj Soče v množici zbeganih obrazov. Bili so to razseljenci od vsepovsod, najrazličnejše starosti, moški, ženske, civilisti, v vojaških capah, iz daljnih dežel in od blizu ... Zamišljen je stopal med ustavljenimi kmečkimi lojtrskimi vozovi, kamor so ljudje v naglici pred odhodom v neznano nametali vse, kar jim je prišlo pod roke. Na starih skrinjah so ob velikih rjuhastih culah sedele črno oblečene ključene starke in varovale jokajoče otroke. Za oje ali ročice pri vozu privezani konji so mulili travo in bili vsak čas pripravljeni za odhod.

»Kam bežite? Saj je vendar konec vojne!«

»Ne vemo! Rekli so, da gremo do Gorice. Sedaj pa smo že v Furlaniji,« so mu odgovarjali kmečki vozniki.

»Od kod ste?«

»Iz Idrije!«

»In vi?« je vprašal očividnega tujca.

»Ja sam Srbin, pak idem u Ameriku u Sjedinjene države!«

Lojze je v množici neznancev podzavestno čutil tragiko prevaranih: »Konec vojne bi moral pomeniti konec trpljenja in pomanjkanja, za ne-

katere pa se bo Kalvarija, kot izgleda, nadaljevala v nedogled!«

Bil je lačen, zato se je napotil v bližnjo vas h kmetu. Dali so mu s prijazno besedo velik kos belega kruha! Kaj takega ni doživel ves vojni čas! Šele sedaj se je spomnil, da kmetje praznujejo prvi maj.

»Srečna Furlanija!« je pelo srce.

»Nekje je še sreča!« mu je odgovarjal.

V zasilno taborišče se je vračal preko ozelelnih travnikov in nemalo se je začudil, ko je izza vejevja nenadoma priropotal zamaskiran tank z naperjeno topovsko cevjo. Znašel se je pred zavezniškim vozilom kot David pred Goljatom in od daleč je v narejeni italijansčini zaslišal vprašanje:

»Partigiani Tito?«

»Anticunisti slavi!« so odgovarjali kmetje.

Podčastnik v tanku je odmaknil pokrov, se dvignil do pasu izven vozila in jim skoraj prijazno bolj z gesto kot z besedo odgovoril:

»Niente buono!«

Tank je nato izginil med drevjem v zaraščenem travniku, kot je prišel. Razseljencev se je polastil neprikrit nemir, zajela jih je živčna napetost in med ljudmi so začele krožiti najbolj neverjetne vesti, vzbujajoče zdaj pretirano upanje, zdaj preplah in negotovost. Pojavljale so se prve tatvine, dolgo zadržano sovraštvo do okupatorja je občuteno bruhalo na dan, v bližnji hosti je s strelom v glavo dobil plačilo človek, ki je med vojno izdajal Nemcem svoje ljudi.

Ko se je dan že globoko nagnil, so se v taborišče pripeljali z vojaškim oklepnikom trije zavezniški častniki. V pogovoru z zastopniki ljudstva, ki je potekal v zaprti sobi na bližnji kmetiji, so se zadržali nad eno uro. Nenavadna novica o njihovem prihodu se je bliskovito razširila in na obsežnem kmečkem dvorišču so se v pričakovanju odločitve o svoji usodi začeli zbirati zaskrbljeni ljudje. Po deveti uri zvečer so častniki odšli, pred zbrano ljudstvo pa je stopil suhljat in osivel podeželski župnik Franc iz ene od vipavskih vasi in dejal:

»Angleškimi častniki smo povedali, kdo smo in kaj želimo. Razumeli so nas in izjavili, da od danes dalje pripadamo 8. zavezniški armadi v Italiji. Zahvalimo se Mariji, majniški kraljici, da nam je na dan prvega maja izprosila pri Bogu tako rešitev!«

Živčna napetost pri ljudeh je vidno hlapela in iz ledene otopelosti prešla v nepopisno toplino hvaležnosti. Iz skrušenih vipavskih src je podzavestno zadonela pesem: Marija skoz življenje vodi srečno znaš ... Ljudska melodija je v hipu osvojila množico in prekipela v pravo majniško zmagovalje. To so bile za vse prve in najbolj doživete šmarnice v tistih viharnih povojnih majskih dneh.

Lojze je medtem stal naslonjen na podboj preperelih kmečkih vrat ter mislil na svoje do-

dalje na naslednji strani ■

ALI RES POVSOD NAPREDUJEMO?

(Šmarnično premišljevanje, ki ga je avtor imel 19. maja 1979 v frančiškanski cerkvi v Ljubljani)

NE, ki ga moramo zalučati temu vprašanju, nikoli ni dovolj jasen in odločen. Ne — z vso pomenljivostjo verzalke; če nam je jasno, kaj je resnica napredka. Resnica pa je, da napredovanje ni katerakoli hoja; da to predvsem ni kakšna hoja v slepo, v hazard in utopijo. Napredovanje je lahko samo hoja v jasno smer, s katere nas nekdo kliče po imenu; in ta nekdo ni kakšen železen neosebni zakon, ampak ima tudi sam ime. In nas ne kliče za to, da bi tam nehali hoditi in bi nas kdo nagačil s kakšno »zgodovinsko navzočnostjo« — ampak nas kliče, da bi nam dal leteti ...

Položimo torej na vago vse, kar nam branjevci v svojem časopisnem papirju prodajajo na račun napredka. Vživimo se v opravke tržne inšpekcije, ki mora ločiti gnilobo od vitaminov.

Poglejmo, ali je kaj napredka v tem, če se je hitrost človekove hoje postoterila in potisočerala? Mali princ, ki sreča trgovca s tabletami za žejo — in obljublja z njimi prihranek 53 minut, mu odgovori: »Če bi jaz imel tistih 53 minut, bi se prav počasi odpravil k studencu.« Če naj bo prihranek na času še tolikšen — vedno gre za človeški, zemeljski, neodrešeni čas. Naše izgnanosti se ne da preliščiti s poskakovanjem kazalca na tahometru! Ali je smrt pod drvečim vozilom naprednejša od smrti v tigrovi čeljusti? Ali je kmet, ki ga je zadušilo v silosu, umrl napredneje kot kmet, ki je umiral v Kersnikovih novelah? Ne; samo po sebi med ralom in traktorjem ni nobenega napredka. Ali je napredek med smrtjo od lakote in smrtjo od presitosti?

Vsa čast avtu in silosu; traktorju in antibiotikom — a vse to ni iz naše zgodbe. To so lepa in koristna odkritja — a nas pri vsej svoji nadzvočni hitrosti in antitoksičnem delovanju — puščajo prav tam, kjer se je vse skupaj začelo; pri konici kerubovega meča; v tisti edenski deložaciji ...

Mogoče pa je kaj napredka med suženjsko latifundijo in modernim tekočim trakom? Nekako se mi zdi, da je vsaj toaleti bilo bolj postreženo na latifundiji. Kaj pa, če

je »bratska zasedba« Češkoslovaške vendarle bolj in liniji napredka, kot recimo Atilovi pohodi? In mogoče je od jožefinskih razpuščaj in razlaščaj samostanov — do konfiskacij cerkvenega premoženja od t. i. ljudske oblasti, le nekaj napredka? Ali pa med Metternichovo cenzuro, ki jo je nad nami opravljal — vendarle izborni učeni Kopitar — pa današnjim zafrkavanjem z oprostivijo prometnega davka in čuječnostjo kakšnega skrbnika za mišljenje in pesnjenje, ki javno prizna, da mečka branje enega samega romana po več mesecev ...

Verzalke odklonitve, zanikanja, so tudi do teh zavrtkov, v vsej svoji pokončnosti neizpodbitne!

Poskusimo še v tretje. Da bo zadoščeno pripovednemu algebričnemu fetišu ... Kako se nam zdi; ali je napredek, če se kdo prebije od zidarskega strežnika do sekretarja samoupravnih organov; od snažilke do tajnice; od komunalnega delavca do sindikalnega funkcionarja?

Če bi vse to bilo napredek, potem bi bilo v bistvu napredno — pustiti zidarje na odru brez malte; ginevati v smeteh in umazaniji; kapitulirati pred eskačajo podgan ... S takim napredovanjem se ne bi strinjali pravzaprav niti tisti, ki preskok od komunale v sejno dvorano imenujejo napredovanje. Še manj se lahko strinjamo mi, ki se vendarle z neko jasnostjo zavedamo svoje poti. Zaveza križa nam govori, da napreduje komunalec le, če je njegova komunalna skrb zmeraj večja. Da je strežba pri zidarjih vse bolj ročna. In sindikalist ne more napredovati v ministrski fotelj, ampak samo v stopnjevanju solidarnostnega čuta in nepodkupljivosti. Razlika napredka potemtakem ni razlika v poklicih; ni razlika v hitrosti in proteinski zasiečnosti; ni razlika v zgodovini uspeha, ampak v zgodovini odrešitve. Človek ni prišel na svet za to, da bi na njem »uspel«, ampak da bi se na njem odrešil.

Človeštvo, po vsem tem, ne napreduje od edenske jablane do supermarketa; od Kajna do Berije; od bivanja do objesti. Napredek je od Eve k Mariji; od Savla k Pavlu; iz bivanja v poveličanje!

PRVI MAJ

mače, na mlajše brate in sestre, ki so jim bile na srečo prizanešene vojne grozote.

»Kdaj jih bom zopet videl?« mu je nemirno udarjalo srce v majski noči daleč od doma.

*
**

Fortunat se je v svoji uradniški sanjivosti trpko nasmehnil ob minulih dogodkih, ki so mu šli že skoraj v pozabo. Oživiljena misel se mu

je ob tem nehote sprevrgla v grenko zavest, da niti Lojze niti ostali niso slutili svoje nebogljenosti, ko so bili priključeni zavezniški armadi kot vojni ujetniki. Žgoča resnica jim je bila takrat še prikrita.

Beseda na papirju mu je sedaj hitreje stekla in je znanu, ki si je na tujem ustvaril nov dom, a je pri tem ostal zvest domači zemlji in njenim ljudem, napisal dolgo in prisrčno pismo. V srcu je čutil, da mu za prvi maj dolguje prijazno besedo in razumevajočo ljubezen.

Minevanje, vredno človeka

(Razmišljanje o smrti)

Pračlovek je umiral v boju z živaljo. Zanj je bilo najvažnejše, da zmaga, da torej ostane sam tista prevladujoča moč na zemlji.

Rimljan je umiral za državo, Grk za kulturo, Barbar, da bi čim dlje ohranil svoj rod, ali da bi premagal močnejšega.

Plemič je umiral za kralja, tlačan za staro pravdo ...

Danes umiramo z življenjem, umiramo za nič, danes ne umiramo, danes minevamo. Naš cilj je nič. Začenja se že v zibeli — ta farsa življenja. S tem, da nam tutajajo in pojejo pesmi, ko smo še nebogljeni deteta, nam ustvarjajo nekakšno utopično podobo o tem, kar nas čaka, želijo nam prikazati vsakdanjost v čim lepši luči. V tem prepričanju živimo dobršen del svojega otroštva. Potem lepega dne — spozna-

nje. Tragično. Spoznanje nas vrže v dolino solz. Tedaj se začneš spraševati, zakaj so prav tebi sojenice naprtile toliko gorja — ne zavedaš pa se, da so drugi ravno tako nesrečni kot ti ali pa mogoče še bolj. Pomiluješ se, saj vidiš pred sabo samo še predsmrtne dni. Vse skrite želje, vsi smotri, ki si jih prej videl v svojem življenju, se tedaj podrejo.

»Človek, prah si in v prah se povrneš!«

Nočeš biti prah, zaživeti hočeš vsaj delček svojega, delček tistega, kar ti je bilo dano — vsaj v teoriji, delček tistega, kar imaš pred sabo. Nočeš umreti.

Pomni: rodil si se zato, da boš nekoč umrl.

Ne išči rešitve v kapitalu ali Kapitalu, niti v cerkvi ali Cerkvi, pomoč išči samo v ljubezni.

»Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe!«

Srečal
se je
s
Prijateljem

Gore so ga vrnilo domači zemlji — tako se je glasila osmrtnica, ki je po sedmih mesecih nepomirljive bolečine prinesla vsaj to olajšanje, da mladi planinec Peter Štoka, ki je izginil v snežnem metežu na večer 25. novembra na Mangartu, počiva na domačem kontovelskem pokopališču. Velika množica prijateljev in znancev ga je spremila k zadnjemu počitku dne 30. junija. Veliko je bilo skavtov, športnikov, šolskih in vseučiliških tovarišev. Na sliki, ki je bila posneta 6. avgusta 1973, ga vidi mo v skavtski družbi, ko se je prvič povzpел ravno na Mangart. Peter stoji prvi na levi, ob njem proti desni: Aldo Žerjal, g. Marij Gerdol in Ivo Jevnikar. Čepita od leve Tomaž Simčič in Boris Valentič. Žalost ob slovesu blaži prepričanje, da se je Peter Štoka kot prijatelj narave in njenih lepot na Mangartu srečal z Lepoto samo, saj je kot skavt molil »... da bo imela moja mladost po vseh gorskih stezah Tebe za druga svoje poti navzgor; da bo križ ob poti kakor srečanje s prijateljem ...«.

Ljubi ga z vsem srcem in mu razkrij modrost življenja, skušaj ga razumeti v tem njegovem minevanju, vedi, da boš v njem spoznal sebe v najbolj skrivnostnem kotičku svojega duha.

Skušaj minevati čim boljše, skušaj v tem svojem minevanju najti torej tudi neki smoter, da bosta rojstvo in smrt eno, da bosta eno v najvišjem pomenu besede. Uči se od velikih duhov preteklosti, kako se živi smrt, in skušaj verjeti v post scriptum tega svojega obstoja, tako da boš deloval za tiste, ki so še bolj nebogljeni od tebe.

Človek, spoznal boš, kako grdi znajo biti ljudje, če jim ne daš tistega, kar zahtevajo od tebe. Skušali te bodo prepričati, da ni po koncu več ničesar, da ni raja ne rož, da ni velikih mandeljnovih cvetov. Zato te bodo učili živeti po njihovem načinu, kot da bi oni sami bili najvišji, najpopolnejši. Ne poslušaj jih. Ne misli

zgolj na bogastvo, na smrt, ki te čaka. Pomisli tudi na tiste, ki te imajo radi, ki jih ti sam ljubiš, ki so ti neizmerno potrebni v tej tvoji usakdanjosti, ki postaja iz dneva v dan krajša. Ne boš bogat, vendar boš srečen, vero boš imel vase in v tiste, ki so ti najbližji.

»Blagor ubogim, zakaj njih je nebeško kraljestvo!«

Saj vem, vem, da usakdo ne veruje v posmrtno življenje, vendar nebeško kraljestvo lahko ustvariš tudi ti v svoji družini, tako da si pravičen in da ljubiš tiste, ki tebe ljubijo. Minevanje se ti ne bo zdelo več tako strašno kot v začetku, zate bo pravo nebeško kraljestvo. Smrt ne bo konec vsega, temveč samo nadaljevanje misli in vseh želja, ki si jih imel tedaj, ko si bil tudi telo. Sedaj, ko telesa nimaš več, s svojo mislijo nadaljuješ in popelješ do konca vse, kar si si bil prej postavil kot cilj.

MARIJA KOSTNAPFEL

IN SI SAM

Ko razprte oči nebogljenih
šepečejo v sonce
daljni odmev bolečine,
odrasli pometajo
razkosane sanje,
ki jih nikoli ni bilo.

Raztreseno boža samota
z mrzlim pogledom
njega, ki dela v tovarni:
on noče zgubiti otroštva,
on hoče odkriti srečo.

Čisti, veseli smeh,
sonce razposajenih iger.
Komu prinaša zreli možiček
s hrapavo roko denarja?

V temni večer,
čudne misli.
Zakaj nisem tak kot ostali?

In si sam.
— tvoje noge so mrtve.

In si sam.
— hočejo denar.

In si sam.
— hočejo, da delaš.

In si sam ...
Ti nisi kriv — drugi nočejo.
hočeš spoznati
videti
potovati.

Ti nisi kriv, če si lačen.

Zakaj jočeš med razmetanimi igračami?
Zdravnik je edini obiskovalec.

Nekoč bo bolje
— pravijo pastirji v Abrucih —
in mali ciganček
napeto čaka,
kdo bo urgel kovanec
v stari klobuk.

Tujec si, brez strehe,
kje je tvoje ognjišče,
kdo je tvoj prijatelj?
Potopljeni v iluzijo mamil
— oni drugi so krivi.
Zakaj si tako mlad?

Hočem ljubezni,
pomoči, razumevanja.
Hočem postati človek.
Človek. Človek.

Kontrast temnih oblakov,
nekje se jasni.
... izginili so ...

Vabljivo čaka
nova Evropa.
Svetlo je.

Otrok je
s polnimi pljuči
zajel
čisti zrak.

Avtorica, dijakinja tretjega klasičnega liceja »France Prešeren« v Trstu, je pesem napisala ob letošnjem mednarodnem letu otroka. S pesmijo se je udeležila tekmovanja in v konkurenci tudi z italijanskimi sošolkami in sošolci prejela prvo nagrado.

Ljubim Kras in vedno bolj se nanj navezujem

Razgovor

Srečanje z mladim inženirjem Emilom Abelafom

Po večmesečnem deževju se je vreme nekoliko zjasnilo in sem zato izkoristil priložnost, da si pripravim nekoliko drvi.

Na dvorišču sem razkladal drva, ko mi s ceste zadovoljno pomaha mladenič, se mi nasmeje ter istočasno sproži fotokamero. Tako me je ovekovečil in slika, po njegovem svojevrstna slika, bo za spomin poromala v daljno Ameriko.

Emil Abelaf je bil večkrat v Evropi. Vsakokrat se je oglasil pri meni.

»Rojen sem bil pred šestindvajsetimi leti v mestecu Terrytown, oddaljenem približno 70 km od velenesta New York. Starši so se tja priselili iz Evrope in pred mano sta se jima rodili že dve hčerki, Sonja in Ana. Oče je po rodu Svetoivančan, doma na Vrdelji, mati pa je iz kraške vasice Gropada. Po skromni poroki v Bazovici sta se takoj po vojni preselila v Ameriko. Tu nista imela nobenih sorodnikov. Kljub zaposelnosti ju je mučilo veliko domotožje. Zato ni čudno, da sta se z atom večkrat vračala v staro domovino in v to povlekla tudi nas otroke.«

»Starša sta poskrbela, da smo se vsi trije otroci izšolali. Po osnovni šoli smo obiskovali vse stopnje ameriških šol do univerze. Tako sem dokončal metalurgijo oz. postal sem inženir (po naše v material "scients an engenneryng"). Po končanem študiju sem se takoj zaposlil in delal 13 mesecev v neki metalurški tvrdki. Medtem je ata umrl (v Trstu ga je zadela kap), nakar sem bil dve leti v Laboratory electronic Lasers in se nato podal v Anglijo. Seveda vedno službeno. Tu sem ostal cel mesec. Angleži so izredno vljudni; pokrajina je zelo lepa; a kaj, ko nimajo vina in ko hrana ni za naš okus.«

»Ali poznaš razne predele Združenih držav in njihove posebnosti?«

»Moj ata je bil mornar, služil je mornarico in nekaj klativiteza je ostalo tudi meni v krvi. Podedoval sem ga in kot študent sem veliko prevozil s svojim avtom po širnih ameriških planjavah.«

»Kako pa je bilo z vojašnico? Kje si služil vojaški rok?«

»Nisem bil pri vojaki. V Ameriki imamo zakon, po katerem ima vsak vojaški upravičenec številko. Če te izzberejo, da moraš na odsluže-

nje, dobro, greš. Če pa ne, ostaneš doma in delaš naprej. Ko govorimo o delu, naj ti povem, da ga je tam na pretek; samo voljo moraš imeti. Sam sem že kot bubec pomagal očetu doma. Ata je poleg redne zaposlitve imel tudi ključavničarsko delavnico. Napravil je mnogo lepih del. Z mano je bil požrtvovalen in mi rad razkazal vse skrivnosti poklica; reči moram, da je bilo res lepo.«

»Veliko si krožil, poznaš že velik del Evrope? Kaj se ti zdi naš stari kontinent?«

»Vidim, da tu ne manjka res ničesar. Obredel sem Anglijo, Švedsko, Dansko. Veliko sem potoval tudi po Jugoslaviji in Sloveniji. Nič novega ne bom povedal, če ti zdaj desetič povem, da je to res raj na zemlji. Nikjer nisem videl takih krajev. Da nadaljujem z vtisom o Evropi: zdi se mi, da je tu pri vas težje dobiti delo; plače niso visoke, kot sem imel večkrat priliko spoznati. Veliko je bilo zgrajenega. Vendar v manjšem obsegu kot v Ameriki.«

»Vedno se znova vračaš v Evropo? Zakaj?«

»Zame ni nič posebnega priti v Evropo. Vi ste nekoliko bolj konservativni — zelo neradi zapuščate svoje kraje. Ata je zadnja leta prihajal vsako leto k svojim sestram in tudi k sorodnikom in prijateljem. Njegovi sorodniki so tudi moji sorodniki in njegovi prijatelji so tudi moji prijatelji. Zato tudi jaz pridem rad k vam.«

»V New Yorku si obiskoval kakšne slovenske krožke?«

»Nisem še toliko star, da ne bi obiskoval disco clubs, to pa ameriške. Čeprav sam nisem pevec, me je petje zanimalo, a ne toliko, da bi posejal prireditve. Ukvarjal pa sem se s športom in to z vsemi športi, ki so mi bili v dosegu. Veselilo me je še posebno (in to me še dandanes) smučanje in drsanje na ledu. Vrsto let sem bil član skavtske organizacije in na taborjenju sem bil desetkrat.«

»Si obiskoval slovenska kulturna društva v Ameriki?«

»Kako da ne! V New Yorku je slovenska cerkev sv. Cirila in Metoda. Vsako nedeljo je maša in enkrat na mesec je tudi bogat kulturni program. Večkrat sem bil tam. Spoznal sem tu precej fejest punc.«

»Na Tržaškem poznaš mnogo ljudi?«

»Zelo veliko. Največ Slovencev. Posebno na našem Krasu; v naših vaseh se ne izgubim in prav tu imam mnogo prijateljev. Pa kaj bi ti še pravil — v Gropadi sem na primer kot doma, saj poznam poimensko prav vse in vsi poznajo mene in našo družino. Ta Kras! Čisto nekaj edinstvenega je. Težek. Dosti kamenja. Takega nisem videl v Ameriki, pa čeprav je velika. Ljubim Kras in vedno bolj se navezujem nanj.«

»Hodiš na prireditve tu pri nas?«

»Gotovo. Poznam več Slovencev in kadarkoli sem mogel, sem prišel na praznik. V Ameriki sem naročen na list "Prosveta"«.

»Kako je z branjem, mislim z branjem slovenskih del?«

»Književne slovenščine znam bolj malo. Znam samo gropajsko. Več kot se klatim po Evropi, bolj se čutim Amerikanca. Vendar sem tudi Gropajc in Primorec. Tu v Trstu se počutim kot doma. Zelo težko pa verjamem v to, kar pripovedujejo tete o življenju na Krasu in o življenju tu pri vas nasploh. Ko pa govorijo o zadnji svetovni vojni in kaj vse se je zgodilo in kaj je moral moj slovenski narod pretrpeti, je pa nezaslišano.«

»Poznaš Franceta Prešerna?«

»Ata je imel vedno na pultu slovenske knjige in je redno bral. Posebno rad je prebiral Prešerna in večkrat recitiral njegove pesmi. Jaz ga ne dojamem.«

»In Ivan Cankar?«

»V angleščini sem prebral njegovega Hlapca Jerneja. Težko je razumeti to zgodbo z vidika našega sistema v Ameriki. Vse, kar sem bral v njem, je bilo čisto tuje. Vse novo. Samo delati in nič ne imeti! Zgodba je izredno napeta — prebral sem jo na izust. Slišal sem, da je Cankar veliko napisal. Tudi o drugih pisateljih sem čul, tudi o takih, ki so pisali in živeli v Ameriki. Vsebine njihovih del pa ne poznam. Sicer pa ti moram nekaj priznati — do triindvajsetega leta nisem vedel, da smo mi emigranti. Z očetom se nisva razumela glede novega in starega. Zdaj pa to nekoliko razumem in vem, da je oče le imel precej prav.«

»Slovenščino kar dobro obvladaš!«

»Zdoma sem živel pet let. Ko pa sem prišel spet domov in nato v Evropo k sorodnikom, so mi slovenske besede kar vrele iz ust. Z očetom sem govoril slovensko in ameriansko. Doma z mamo pa sem govoril vedno le slovensko, tako tudi moji sestri. Pa tudi z italijanščino in nemščino nisem skregan.«

»Se boš spet vrnil v Evropo oziroma v Trst — v Gropado?«

»Če bom le mogel — vedno. Tukaj sem z drugačnimi očmi spoznal "koleno" matere in očeta. Zanima me, kakšno je bilo življenje tukaj, kakšne skrbi so imeli naši ljudje in še kaj mislijo zdaj na pragu leta dva tisoč.«

A. M.

VLADIMIR KOS

Konfiteor na koncu binkoštnih nedelje

Morda je za Konfiteor sonet najboljši, ker nudi osem trdih vrst za breg priznanja. In šest širokih vrst za up iz valovanja, ki z njim morjé pri-

haja pet na pesek k roži.

Konfiteor:

da vzljubil tlak in lak sem Mesta in hangarje,

ki vanje jeklaste živali polaga spat, ko vrnejo se z zvezd v spirali — a nisem rekel hvala Ti za vrt človeka!

Od Tebe pridejo vabila v dom srcá:

za vzpon v nebo;

za srečanja na dnu morjá.

Kako je Mesto praznično od lučk večera!

Na tipke dimnikov tovarne muzicira!

V kanalu k morju plava mesec bel, ubit.

Le kdaj bo šlo

k pijanim revežem pred zid?

MILENA MERLAK

Počastimo spet Odrešenikovo skrivnost

Pohitimo spet k Njemu z njiv in cest, obiščimo ga tudi sredi vrveža in hrupnih cest, pristopimo spet k božjemu oltarju, poklonimo se svojemu nebeškemu vladarju.

Naj naše sklenjene roke častijo Odrešenika, naj Ga hvalijo kvišku dvignjene oči, pred tabernakljem se kelih zlato svetlika, skrivnost Njegovega rešnjega telesa v njem živi.

Na Telovo spet počastimo Odrešenikovo skrivnost,

ki biva med nami vse dni do konca sveta, trkamo se na prsi in Ga kličemo k sebi kot božje jagnje, ki odjemlje grehe sveta.

Šopek opoja: žajbelj, timijan, rožmarin

Leta 1630 je v Toulousu razsajala kuga. Težko si predstavljamo, kaj je to moralo pomeniti v pravem pomenu besede: kupi mrličev, groza v ljudeh, obup, nazadnje smrti podobna ravnodušnost. Ves čas epidemije so štirje razbojniki nemoteno kradli v okuženih hišah, tudi mrličje so izropali — brez usmiljenja. Kradli so v času, ko je kuga morila in se dali prevažati, skriti med kupi mrličev. Nekega dne pa so jih žendardi prijeli ter jih peljali naravnost pred vešala. Kljub prepovedi se je zbralo veliko ljudstva, ki naj bi z užitkom prisostvovalo izvršitvi obsodbe, kar je eden od sodnikov, ki ga je dajala radovednost, vzkliknila: »Želite, da te štiri razbojnike pomilostimo?« Množica je zaškrtala z zobmi. »Kaj pa, če nam ti le razodenejo, kako da se niso okužili?« Množica je nejeverno prisluhnila. Potem se je sodnik obrnil do obsojencev ter jim obljubil pomilostitev v zameno za skrivnost. Izpregovoril je najstarejši od štirih in pljunil pet metrov daleč: »Voilà la secret: namažite se od nog do glave s kisom, v katerem ste namočili timijan, žajbelj in rožmarin, in preživeli boste vse epidemije, ki vam jih bo poslal oni tam gori!« je pokazal z umazanim prstom v mračno in bliskajoče se nebo, po katerem so na metlah švigale čarovnice. Ostali trije so gledali mrko. Toda koža je le koža. Prišlo pa je vse na zapisnik. Kronika ali legenda? Legenda ugaja, če ni resnična, vsaj pripoveduje o nečem, kar si želimo, da bi bilo resnično. Francozi to zgodbo dobro poznajo in njih slavnih herborist Mességué se sveto zaklinja, da se besedilo omenjenega zapisnika nahaja v toulouških arhivih.

Vsekakor, kar so — če so — trdili štirje toulouški šakali, nam danes potrjujejo laboratorijske raziskave: žajbelj in njegova družina »ustnalice« ali »labiate« so izredni baktericidi. Za nekaj časa je recept zašel v pozabo. Toda eno stoletje pozneje ga srečamo v Marseju, kjer ga s pridom uporabljajo zopet proti kugi, le da so mu dodali česen in sivko (ali »lavando«). Destilator kisa Maile je za recept dobil patent ter začel prodajati dišečo tekočino kot zdravilo, ki je dobilo ime »Le vinaigre des quatre fileous« — kis štirih spretnih tatov!

Gospoda, ko nas preganja gripa, velja poizkusiti, se vam ne zdi? Saj je tako neznansko hu-

do biti bolan. O tem, o boleznih namreč, pa zopet legenda: V svojem gradu na Ogrskem je v veliki kraljevski postelji dremala betežna, bolna in priletna kraljica Elizabeta: kaj vse jo je mučilo! Od naduhe do artritisa in revmatizma, ki je še najbolj bremenil njenih 72 let, tako da je z vsem srcem vzdihnila: »Ljubi Gospod Bog, vem, da sem stara, vem pa tudi, da mi lahko pomagaš!« In že se je v polmračno sobo pritihtapil bel angel, osmukal sinje cvetje z veje rožmarina ter ga stresel v stekleničko z žganjem, ki ga je priletna kraljica imela poleg sebe na omariči ... za trenje in masažo, seveda, ter je zopet izginil. Kraljica je radovedno pokusila tekočino in obšlo jo je veliko veselje. Pravijo, da je v nekaj tednih ne le ozdravela, temveč pridobila prožnost in sijaj svojih dvajsetih let, tako da se je poljski kralj »do krone« zaljubil vanjo, jo zasnubil in v kratkem poročil. Táko moč je imel torej ta magični recept v XIII. stoletju. A njegova moč se je potem v teku stoletij zmanjšala. Kakšna škoda!

VONJ SREDOZEMLJA

Rožmarinov vonj pa kljubuje vsem časom in vse do danes ni izgubil svojega čara; pred nami so ga močno cenili drugi narodi: v veliki časti je bil pri Egipčanih in Arabcih. Ko je faraon umrl, je hotel imeti v grobnici vejo rožmarina, če je Grk bolehal na jetrih, se je zdravil z rožmarinovim čajem, prehlajeni Rimljan, ki ni razpolagal z aspirinom, se je prav tako zatekel k njegovi čudodelni moči.

Da, »rosmarinus«, rožmarin, simbol, ki gre v globino, kot njegova korenina: večkrat že simbol nesmrtnosti, potem zakonske zvestobe; v nekaterih deželah preganja zlo usodo, drugod spremlja človeka ob rojstvu in smrti; na Slovenskem naznanja ljubezen, pomeni obljubo, pomeni zvestobo, je del duše naroda, ki ga je v svojih pesmih z nageljnom povzdignil na prvo mesto med rastlinami.

Živel je nekoč kralj, ki ni vedel, da rožmarin vsebuje eterično olje, in čreslovine in grenčice in saponine, vendar je ugotovil, da dela čuda in da prinaša zdravje. Zaukazal je vsem podložnikom, da ga nasadijo po svojih vrtovih. Ime-

noval pa se je — Karel Veliki, in kronali so ga, tega prijatelja rožmarina, na samo božično noč leta 800 v Rimu. Isti kralj je zaukazal gojiti žajbelj; »salvia officinalis« je med vsemi, kar jih diha pod soncem, najplemenitejša rastlina. Tri stoletja po Karlu Velikem jo je sveta Ildegarda opevala kot kraljico vseh rastlin.

V srednjem veku je ta, žajbelj namreč, rastel v skrivnostnih in lepih samostanskih vrtovih in pobožni menihi so ga kuhali, varili, stiskali, precejali in destilirali v čudodelne tekočine, v katerih je bil timijan prav tako cenjen in navzoč. Timijan: ljudska domišljija mu je pripisala dobroto in bogastvo materine duše in je zato pri nas »materina dušica« imenovan. Je pa timijan zares svojeglav: njegove zdravilne snovi in moč vonja zavisita od lege in tal, v katerih raste, kot bi hoteli reči: »Kar dobim, to dam«.

Žajbelj, timijan, rožmarin: vsi trije trajnice, čudodelne, mamljivo dehteče. Poizkusite vonjati dalj časa samo eno teh in boste omamljeni; to je vonj Sredozemlja: v tem pasu sonce na tako poseben način dozira svojo energijo in obsesvanje, da priključuje iz tal taka in podobna čuda. Namerimo to bogastvo in ga uporabljajmo ne le v kuhinji, temveč tudi v — kopalnici, zakaj pa ne? Vzemimo od vsakega eno pest in stlačimo vse v drobno belo čipkasto vrečko iz platna, položimo jo v kopalno kad in pustimo, da se moči v zelo topli vodi; ko se bo primerno ohladila, se okopajmo. Stara Grete, ki živi v majhni bajtici v globinah Schwarzwalda in je za Nemce dobra čarovnica atomskega veka, zagotavlja, da se po taki kopeli lahko primerja sami Afroditi prav vsaka ženska, tudi taka, ki jo je narava še tako skromno obdarila. Povratak v iracionalnost? Naj bo, dokler nas to samo zabava. Ker pa je čarovnica Grete tako daleč, naj nam bo taka kopel rajši povratak k naravi: ta šopek opoja ima mimo vse legende resnično poživljajočo, osvežujočo in zdravilno moč. V zimskih večerih pijmo njegov aromatični čaj: obvaroval nas bo prehlada in gripe, prinesel nam bo čudovite sanje — sanjali bomo o rožah in pticah in ljubljeni osebi in najosornejši mož se nam bo prikazal kot ljubezniv kavalir in nikdar zadovoljna žena se nam bo prijazno nasmihala.

ZDRAVILA ZA VSE

Ko se zbudimo, prezračimo z odprtimi okni tudi v najhujšem mrazu, nato pa dajmo v vazo šop žajblja, ki je milejši od timijana in rožmarina.

Vse te rastline pa lahko žvečimo in pijemo, se z njimi zdravimo in tremo, se v njih kopamo, jih vonjamo in gledamo. Čemu pa nam bo? Kratko rečeno: za vse! Zdravniki »Salernitanske šole«, ki je okrog leta 1.300 uživala velik sloves, so se izpraševali, kako je sploh mogoče, da je človek umrljiv, ko pa ima žajbelj vse, prav

vse mogoče lastnosti, razen te, da bi bil kos smrti. Priporočali pa so ga za urejanje krvnega obtoka, anemičnim, intelektualcem, nevrotikom z mozolji in brez njih, debelim, da bi shujšali, suhim, da bi se zredili, prav vsem. Trdili so, da je prava čudodelna palica za uravnovešanje živčnega sistema. Kaj pa kis štirih razbojnikov? Kako, saj ni čas epidemije. Ni, hvala Bogu. Vendar bo ugajal na zelenjavi, potem ko so ga sladokusci takole prikojili: V dva litra in pol kisa damo 4 gr rožmarina, 4 gr žajblja, 4 gr mete, 4 gr vinske rute, 4 gr sivke ali »lavande«, 4 gr kolmeža, 5 gr cimeta, 5 gr nageljnovih žbic, 5 gr nastrganega oreščka in 5 gr češnovnega soka. Pustite tako pripravljen kis za 10 dni ter od časa do časa stolčite zelenjavo z lesenim batom. Nato precedite skozi platno v zelo lepo steklenico. Tak kis je tudi zdravilen. Voilà le secret!

Drobni nasveti

V gumijaste ogrevače ne nalivaj preveč vrele vode in jih po uporabi izprazni do zadnje kaplje. Čez poletje jih hrani v veliki škatli, jih posuj s smukcem in jih hrani v svežem in temnem prostoru.

Kako odstraniš rjaste madeže. Posuj jih z drobno soljo in ožmi nekaj kapljic limone. Položi blago na sonce. Če ne izginejo madeži takoj, ponovi čiščenje.

Da si ne zamažeš nohtov, ko pereš zamazano posodo, potegni z nohti preko mila. Milo ostane ves čas za nohti in prepreči, da se nabere umazanija.

Kako odstraniš sadne madeže. Če so sveži, ovij košček ledu v platneno cunjico in narahlo gladi madež.

Kako odstraniš madeže trave. Pomoči krtačo v 90 odstotni alkohol in krtači. Če je blago pralno, še operi.

Kako odstraniš madeže vlage. Raztopi 40 gr mila, 20 gr škroba in 10 gr soli. Dodaj limone in nanosi to mešanico na madež.

Če pri likanju zažgeš blue-jeans, položi na madež krušno sredico, prekrij z vlažno krpo in povleci čez to z likalnikom. Sredica bo vzela nase rumeno barvo ožganega dela blaga.

Ko pripravljamo sadno solato, često breskve, banane in jabolka porčne. To se ne bo zgodilo, če dodaš limoni in sladkorju nekaj mineralne vode.

Kavin odcedek lahko porabiš za pomivanje steklenic, v katerih je bilo olje. Pusti v steklenicah na dnu nekaj kavinega odcedka in vode.

Zarečenega kruha se največ poje

Kolikokrat sem poslušala pogovore znank in prijateljic, ki so tekli nekako tako: »Ne zato, ker je moj, a naš Marko je izredno inteligenten. Na žalost ga učitelj ne razume in mu ne da tiste ve-ljave, ki bi jo zaslužil ...« Ali pa: »Moj otrok je pač tak, nima smisla, da bi mu delali silo, samo da učitelji tega enostavno ne razumejo ...«. In še: »Naš ta mali je strašno živ, a kaj, ko je tako luš-kan!« ... Zdi se, kot bi bili vsi otroci sami geniji, polni izrednih sposobnosti, učitelji in drugi lju-dje pa nepsihologi in nesposobneži, ki teh geni-jev ne razumejo. Vedno, kadar sem poslušala take pogovore, sem se potem zaklinjala, da ne bom nikoli postala taka mati, tako slepo zaljubljena v svoje otroke. A groza! V zadnjem času sem se že večkrat zalotila, kako mislim tudi jaz, da so moji otroci nekaj posebnega in kako raste moja nestrpnost do tistih, ki tega ne razumejo! Samo nekaj primerov!

Mojca je prinesla domov spričevalo. Tisto po novem, ki zahteva od učiteljev precejšnjo mero literarnih sposobnosti in fantazije, da ga sploh lahko sestavijo, medtem ko za otroke ni niti pol-ovico tako vznemirjajoče kot prejšnje spričeva-lo z redi in se jim ne zdi nič posebnega. No, Moj-čino spričevalo je bilo nekako tako: »... Učenka je dosegla v vseh predmetih odličen uspeh ... Nje-no zanimanje za šolske dejavnosti je zelo veli-ko ... Vede se olikano in kolegialno do sošolcev...« Vse te pohvale je redimenzioniral zaključni stav-ek: »Pri delu je nekoliko površna, kar bi se dalo z nekoliko potrpežljivosti in vaje odstrani-ti«. Medtem ko je bila Mojca kar zadovoljna s spričevalom (vsakemu, ki jo je vprašal, kakšno spričevalo ima, je prostodušno povedala: »O, le-po! Samo površna sem, drugače pa je vse v re-du!«), sem bila jaz precej poparjena. Ko sem še videla, kako so se vsi zapičili v tisto negativno pripombo, ne da bi upoštevali vse pohvalne sod-be, se mi je otrok zasmilil in moja jeza se je preusmerila na učiteljico. Le kako mora kaj ta-kega napisati v spričevalo! Pa Mojci, ki je tako vestna in marljiva! A ko sem se Njemu pritoži-la nad neupravičeno pripombo, me je hitro usta-vil: »Se ti res zdi, da je neupravičena? Samo pog-lej Mojco! Majico si je oblekla narobe, noga-vico ima vsako od drugega para ...«. Tako me je prepričal. Res je površna, pa še ne vem, če se bo

dala to površnost odpraviti samo z nekoliko po-trpežljivosti in vaje!

Kako sem se vedno jezila na otroke, ki niso znali pozdravljati ali pa se zahvaliti in krivila starše, da jih ne znajo dobro vzgojiti! Na, zdaj pa imam stalne boje z Jernejem, ki noče pozdravljati ljudi, ko gre z mano po cesti. »Ga ne poznam«, ali »In zakaj?« so njegovi odgovori na moja prigovarjanja. Pa ne samo na cesti, tudi ko prihajava in odhajava iz vrtca, ga popade taka trma, da noče pozdraviti učiteljice. In ko ga je enkrat učiteljica trdo prijela, da jo mora pozdra-viti ali pa iti domov, sem jaz čisto neracionalno v srcu potegnila z Jernejem in bila nejevoljna na učiteljico, češ kaj mi vendar martra otroka, bo že pozdravljaj, če bo hotel ... Tokrat sem se kot sv. Peter spomnila na svoje zaklinjanje, da ne bom nikoli dajala potuho otrokom.

Bojim se, da se bo nekritičnost in zaljublje-nost v otroke še stopnjevala pri Boštjanu. On jih res toliko nakuha, da bi moral biti človek stalno hud nanj, ali pa mu mora sproti odpušča-ti njegove domisljice in se še zabavati ob njih. Kadar je bil zjutraj sam z menoj doma, se je kratkočasil tako, da je z balkona metal pomar-račne pečke na tiste, ki so hodili spodaj, in se potem hitro skrnil. Če je koga zadel, je ta začude-no pogledal kvišku, a ker ni videl nikogar, spet nadaljeval pot. Priznam, da sem za to njegovo zabavo vedela in jo skušala tudi preprečiti, a verjetno ne dovolj odločno. Boštjanu je vedno šlo gladko, a »jo stakne nazadnje, ki bila mu je kos!« Enkrat se namreč Boštjan ni dovolj hitro umaknil in neka soseda ga je tako zalotila. Zače-la je s ceste kričati nanj, kakšen paglavec je in mu groziti. Boštjan jo je nekaj časa poslušal, po-tem pa zaklical: »Stlega!« (Strega). Zdaj se je šele začelo: gospa je vsa ogorčena pritekla k me-ni in ga zatožila, kako jo je obmetaval s koščica-mi in jo potem še zmerjal s čarovnico ... Boštja-na sem strogo oštela in mu zabičevala, da ne sme nikoli več reči kaj takega. Gospo sem komaj ne-koliko pomirila, ko Boštjan spet zine: »Saj je zares stlega!« Moram priznati: čeprav sem ohra-nila zelo strog obraz, sem si vendar mislila: »Je strašen, pa kaj, ko je tako zlat!«

ONA

MARTIN JEVIKAR

DAN

Ko se je leta 1955 ponesrečil poskus, da bi obnovili revijo Razgleda, je ostalo Založništvo tržaškega tiska brez revije. Na eni strani je izhajala družinska revija *Mladika*, na drugi kulturni in politični reviji *Most* in *Zaliv*, toda nobena izmed njih ni bila idejno blizu ZTT. Izhajale so tudi vse tri mladinske revije *Pastirček*, *Literarne vaje* in *Galeb*. Po daljših pripravah je končno Založništvo ustanovilo svojo revijo *Dan*, s podnaslovom mesečnik, začel pa je izhajati leta 1971. Prvo leto je dosegel 4 številke, drugo 8, nato pa 12. Glavni urednik je od začetka Miroslav Košuta, odgovorni Milan Bolčič. V tretjem letniku je prišlo do nekaterih sprememb: *Dan* je postal mesečnik, natisnjeni deloma v barvah in prejemajo ga brezplačno vsi naročniki Primorskega dnevnika. Prejšnje uredništvo se je spremenilo v uredništvo in uredniški svet. V prvem so: Živa Gruden, Slavko Rebec, Karel Šiškovič in Josip Tavčar. V uredniškem svetu pa: Viljem Černo, Odo Kalan, Marko Kravos, Ace Mermolja, Samo Pahor, Milko Rener, Stojan Spetič, Sergij Tavčar in Marko Waltritsch, umaknil se je Filibert Benedetič. Za opremo skrbi Klavdij Palčič.

Tako je v uredništvu in uredniškem svetu 15 ljudi, ki so iz vseh treh tukajšnjih pokrajin, različnih poklicev in zanimanja, a vsi znajo sukati pero. In vsi tudi sodelujejo v reviji. Tako dobro ni organizirana nobena tukajšnja revija, ki ima za seboj skupaj z *Galebom* tudi založbo, da nimajo uredniki skrbi še z upravnimi zadevami.

V Besedi na pot v prvi številki je uredništvo zapisalo, naj bi bil *Dan* dostopen »najširšemu krogu bralcev in resnično prava sodobna, v svoji skromnosti bogato ilustrirana družinska revija. Po značaju in vsebini torej ne misli biti tekmecek katerikoli izmed obstoječih revij na Primorskem, ne tostran ne onstran meje, pač pa prej njihovo dopolnilo.« Uredništvo se bo trudilo, »da bodo prispevki na naših straneh pisani čim bolj preprosto in da bodo obravnavali v prvi vrsti žive probleme naših krajev in ljudi, odkrivali njihove podobe, jih osvetljevali ali prikazovali v novi luči. To bo gotovo privlačno čtivo in tvorilo naj bi jedro našega mesečnika.« *Dan* bi rad zajezil prodiranje cenenega italijanskega tiska v slovenske družine. Posegel bo na vsa področja človeškega delovanja, še posebej bo poudarjal zamejsko problematiko.

Program je uredništvo ponovilo v drugi številki, ko je dobilo odmeve na prvo številko. Ugotovilo je, da so bralci »ocenili večino člankov kot pretežkih in preveč načelnih ali političnih«.

Dan ima nekaj stalnih rubrik: že na prvi strani v drobnem in mastnem tisku pojasni nekaj tekočih dogodkov, sledi *Globus*, kjer so v slikah in besedah na dveh straneh prikazani ljudje in dogodki, ki so zaradi česar zbudili zanimanje. Stalno je *Glosa*, v kateri Naivnež na duhovit, šaljiv ali satiričen način obravnava vsakdanje probleme, navadno v razgovoru s sinom ali kom drugim. V *Ocenah in*

mislih so ocenjene nove knjige, predstave SSG in drugo. Pomembno je, da je prof. Tavčar predstavil vsa nova dela italijanske tržaške literature. V rubriki *Iz naše preteklosti* so različni avtorji posegli v zgodovino zamejskih Slovencev. Tako je Lado Premru podal zgodovino Trsta (V. do VII. letnik), Drago Pahor je prikazal težko pot slovenske šole v Italiji, Samo Pahor devinsko zemljiško gospodarstvo, Miroslav Košuta kriške ribiče, Milan Bolčič je spregovoril o 30-letnici ustrelitve Tomažiča in tovarišev, Josip Tavčar o Stendhalu in Trstu, Vojmir Tavčar o nabrežinskih kamnolomih, Miroslav Košuta je začel priobčevati Vilfanova pisma sinu. Največ je pisal o polpretekli dobi Albin Bubnič, in sicer o razprodajanju slovenske zemlje, o spominu na Cairo Montenotte 1943, o Rižarni, o procesu proti Lerchu, o kraški ohceti, o ricmanjski aferi itd.

Rubrika *Naš mali svet* je posvečena ženskam in njihovim vprašanjem, ki segajo od otrok, mode, počitnic in zdravja do razporoke in prekinitve nosečnosti.

Skoraj stalna je tudi novela v vsaki številki. Tu so ponatisnili več novel pisateljev iz matične domovine, nastopili pa so skoraj vsi tukajšnji ustvarjalci: J. Tavčar, Fil. Benedetič, Ivanka Hergold (petkrat), M. Čuk, B. Pahor, A. Rebula, P. Strajn, B. Pangerc, T. Martelanc in morda še kdo. Vse novele so ilustrirane. Pesništvo pa je skromno, saj so nastopili samo Mijotova, Čuk, Mermolja, Pangerc in koroški pesnik Kokot.

Veliko je političnih in načelnih člankov, ki so jih pripelevali različni avtorji. Stojan Spetič je pisal o novem fašizmu, o ustaški poti skozi Trst, o atentatu v Milanu, o drugem atentatu na slovensko šolo, o Vietnamu, o državnem udaru leta 1974, o conii B itd. Karel Šiškovič je razpravjal o volitvah, Ivan Zor o manjšinah, Bojan Brezigar o volitvah, Bogo Samsa o Čilu, Jože Koren o Gonarsu, Ivo Vajgl o rojakih v Molizah, Pavla Kolarič o mandrjanih, Vladimir Turina o Slovencih v Liechtensteinu itd.

Veliko je potopisov, med katerimi se odlikujejo Magajnovi, ki so ponazorjeni z barvnimi fotografijami. Tako je opisal izlet na Malto, v Kenijo, na Irsko in Škotsko, med vulkane in geizire, na Oktoberfest in v 18 dneh okoli sveta. Potopise pa so prispevali tudi drugi, predvsem mlajši.

Več je člankov o pomembnejših možeh, kot so: Prešeren, Gradnik, Kosovel, Šavli, Budal, Elvira Kraljeva, Nakrst, Marij Berce in drugi.

Posebno mesto zavzema v reviji Beneška Slovenija, za katero skrbi v prvi vrsti Živa Gruden, ki poroča o vsem važnejšem dogajanju v tej pokrajini. Od časa do časa se oglasi tudi Milko Matičetov.

Tako je prinesel *Dan* v osmih letih izhajanja veliko pomembnega gradiva iz naše preteklosti, ki bo koristilo zgodovinarjem.

Na zadnji strani ovitka je bil od III. do VII. letnika *Pikadana* z zbadljivkami in smešnice.

O NARAVI IN ČLOVEKU

Vsaka znanstvena teorija vsebuje nekaj resnice. Ko bi ne bilo tako, bi bili znanstveniki čisto nepotrebni (celo bolj od športnikov).

Nobena znanstvena teorija pa ne vsebuje nikoli vse resnice. Sicer bi morali znanost samo — in ne samo posamezne znanstvenike — upokojiti.

Za primer naj nam služi teorija PTIČJEGA PETJA! Prva teorija, ki je hotela razložiti ptičje petje, je bila: »Škrjanček poje, žvrgoli, se bel'ga dneva veseli ...«. Kot kakšen pesnik naj bi ptič užival naravo ali pel izvoljenki. Torej razlaga, ki je izrazito antropomorfná, urezana po človeku.

Prišla je reakcija: ptič da poje samo zato, da drugim članom svoje vrste sporoči: »teritorij, na katerem se nahajam, je moj« ali če hočemo »tujega nočemo, svojega ne damo«. To obnašanje naj bi mu kot nekakšnemu stroju veleval nagon - mehanicističnega razlaga.

Preskakovanju iz ekstrema v ekstrem je napravila konec spravljljivejša teorija. Z registracijo ptičjega petja v najrazličnejših trenutkih in situacijah je uspelo ugotoviti, da ptič poje iz vseh omenjenih nagibov in verjetno še iz katerega, do danes nepoznanega.

—□—

Pri zakonski agenciji se javi število nadebudnih mladeničev »V SVRHO POROKE«. V ta namen jih seznanijo z raznimi dekletimi, nakar vsak mladenič sestavi seznam deklet, ki bi zanj prihajale v poštev. Je mogoče osrečiti vsakega fanta s primernim dekletom (če je seveda tudi sama za to)?

Vzemimo, da je fantov 10! Poberimo vse njihove sezname! Vseh različnih deklet na vseh 10 seznamih bi moralo biti 10 (ali več).

Nato vzemimo katerokoli deveterico fantov, vseh 9 njihovih seznamov, vsoto vseh različnih izvo-

ljenk na teh 9 seznamih. Teh deklet mora biti vsaj 9 (in to na poljubni deveterici seznamov). Isto ponovimo z vsemi osmerkami, sedmerkami, itd.

Če je vsakokrat vsota različnih deklet na seznamih enaka (ali večja) od števila seznamov, smo lahko brez skrbi, da bomo dosegli, kar želimo.

V tem nas potrjuje poseben matematični izrek (Hallow izrek), ki pa lahko obravnava — ker je pač matematičen — tudi druge, navidez oddaljene probleme: kako zaposliti v danih službah dano število prosilcev ali kako razmestiti na šahovnici (na enako veliki, večji ali manjši, kot je običajna; na celi ali samo na njenih poljubnih delih) čim več trdnjav tako, da se ne bijejo med sabo.

—□—

Szerda, csütörtök, pentek pomeni v madžarščini, kot ste najbrž uganili, »sredo, četrtek in petek«. Uzsonna, ebéd, vacsora pa »južino, obed, kosilo in večerjo«.

To je le nekaj izrazov iz območja materialne in duhovne kulture, ki so jih naši vzhodni sosede (tudi sami pravijo: szomsed) izposodili od nas ali drugih Slovanov. Druge take besede so: beszéd »govor« (prva madžarska pismenka, iz konca 13. stoletja izvirajoča, je Halotti beszéd »Govor za umrlim«), kocka »kocka«, szerencse »sreča«, hála »hvala«, drága »drag«, nema »nem«, ritka »red«, csip »ščipati«, gazal »gasiati«, mazol »mazati«, itd. itd.

Dejstvo velja poudariti, saj se je iz ne vem katerih vzrokov (pravzaprav vem iz katerih) ukoreninilo mnenje, da so tovrstne izposojenke le poljedelske in živinorejske. V resnici ni kotička madžarskega besedišča, ki ne bi bil preplavljen z našimi doneski.

Vzemimo samo poklice: korcsmáros, kovács, mézszáros, molnár, pék, tákacs, za razumljivost

katerih je potrebno prevesti samo zadnjega: »tkalec«.

Ali pa le majhen izbor orodij: borotva »britev«, kulcs »ključ«, lapát »lopata«, patkó »podkev«, villa »vilice«.

Čisto preletimo besede za oblačila in dom (izpisanih jih imam kakih 25), od izrazov za prevoz pa omenimo le: csonak »čoln« in szán »sani«.

V verstvu smo posredovali: barát »meniški brat«, csoda »čudež« in pokol »pekел«. V vojni (poleg številnih drugih) in družbeni ureditvi pa: rab »rob, suženj«, szabád »svoboden«, párbaj »dvoboj«, ispán »župan«, király »kralj«, szolga »sluga«, társ »tovariš«, udvar »dvor«, vajda »vojvoda«, vitéz »vitez«, Olasz »Lah« in Nemet »Nemec«.

Celo v sorodstvenih vezeh nalletimo na stare znance: bába »babica«, unoka »vnuk«. V dédanya »prababica« in dádapá »praded« se seveda skriva slovanski ded.

Izrazi za rastlinstvo in živalstvo, poljedelstvo in živinorejo, ki se lahko pohvalijo s slovanskim izvorom, gredo v tisoče in sem jih zato moral izpustiti. Že gornji, kratki izbor pa ne samo kaže na kultiviranje nomadov, naletivših na bolj omikane sedentarce, temveč vsiljuje že kar podmeno o izdatnem človeškem mešanju na vseh ravneh.

Sedaj pa zahteva poštenje, da priznamo še naše izposojenke iz madžarščine. Za naslednje ni dvoma: beležka, betežen, dika, golaž, hasniti, kinč, lopov, pajdaš, tolovaj.

Uklonimo se avtoriteti (prof. Bezlaju) in prištejmo še starinsko besedo jezero v pomenu »tisoč«, čeprav se nam to zdi pomenska izpeljenka iz »(vodnega) jezera« preko »velikanskega števila (kot je kapljic v jezeru)«. Mar ni latinski milia še pred »tisoč« pomenil »prosená zrna«?

Žive besede v naših narečjih

Povsem naravno je, da prehajajo na jezikovni meji besede v obe smeri čez to mejo. Povsem naravno je torej, da so Furlani sprejeli v svoj jezik nekaj stotin slovenskih besed in da so njih slovenski mejaši, predvsem Rezijani in Benečani, a v manjši meri tudi obsoški Slovenci, sprejeli mnogo furlanskih besed. Čeprav so bili Furlani in Slovenci v preteklosti predvsem kmetje, je bila med njimi le neka socialna razlika, pa niti ne zelo majhna, in zato jo moramo poznati, da boljše razumemo vzroke za izposojanje besed. Zahodni Slovenci, ki naravnost mejijo s Furlani, so bili do nedavna le kmetje in pastirji: dežela, v kateri živijo, je hribovita in rodna zemlja se omejuje na majhne njive, ki so včasih daleč vsak sebi. Nekatere niso sploh dostopne za velike pluge in vozove, zato so zemljo na njih obračali z lopato ali motiko, pridelek pa nosili povečini na ramenih v koših. Furlani pa obdelujejo zemljo v dolini, z edino izjemo Karnije, kjer so razmere podobne kakor v Benečiji. Toda Benečani mejijo z dolinskimi Furlani in pri teh so orne površine velike in brez presledkov med njivami. Zato rabijo Furlani od pamtiveka pluge in vozove.

Že iz preproste ugotovitve, katera je osnovna razlika med kmetovanjem v furlanski nižini in v slovenskih hribih, bo lahko razumeti cele plasti tujk v obeh sosednih jezikih. Če ostanemo pri terskem narečju, ki je najbolj izpostavljen tujim vplivom iz zemljepisnih, zgodovinskih in socioloških razlogov, nam bo na primer lahko razumeti, zakaj imajo vsi sestavni deli kmečkega voza furlansko ime: preprosto zato, ker Terjani niso poznali in rabili velikih voz. Kolikor so jih lahko rabili, so jih spoznali pri furlanskih sosedih in so jih od njih uvozili v Ter z vsem ustreznim izrazoslovjem. Vendar je pri njih ime za sam voz slovensko, pravijo mu namreč *uóz* ali *úoz*, roditelj se glasi v nekaterih vaseh *uóza*, drugje *vóza*. Tudi to je lahko razumeti. Čeprav niso mogli Terjani zaradi razčlenjenosti gorskih dolin uporabljati velikih voz, vendar so poznali preprostejši, manjši voz, ki ni tako komplicirano sestavljen kakor veliki furlanski kmečki voz. Zato je tudi besedna družina, ki izhaja iz izraza *voz*, lepo razvejana, Terjani rabijo namreč glagol *voziti*, pomanjševalnico *vozič*, poklicno ime *vózar* in v njihovi mikrotoponomastiki je cela vrsta *Vozníc*.

Pa tudi eden od sestavnih delov voza ima slovensko ime, saj je nepogrešljivo pri kateri koli vrsti voz: to je *koló*, ki ga Terjani naglašajo *kólo*. Hkrati pa jim ta beseda služi tudi za druge predmete enake oblike, recimo *kólo síra*.

Mimo teh dveh slovenskih besed pa slišimo za sestavne dele velikega kmečkega voza same furlanske besede: nekatere so nespremenjene, druge komaj prilagojene terskemu dialektu in to pomeni, da so bile vanj sprejete pred kratkim, verjetno komaj v preteklem stoletju. Dvema polovicama voza pravijo Terjani *bracidúra* (furlansko je to *brazzadüre* ali *bracidüre*), osi pravijo *čarpènt* (furlansko *ciarpènt*), in nato še *sies* (frl. *siès*), *stadée* (frl. *stadèi*), *tamón*, *ščálár*, *sénta*, *taulác*. Celo drogu, s katerim pritrjujejo in privežejo seno na vozu, pravijo po furlansko *jubál*.

Te ugotovitve nam pomagajo razumeti, da moramo v vsakem primeru posebej iskati za tujke v naših narečjih sociološki razlog. Splošni ugotovitvi, da je tersko kmečko izrazoslovje slovensko, obrtniško pa pretežno furlansko, moramo torej pogostoma postaviti izjeme in najti zanje točno razlago. Če smo si za kmečki voz že razložili prisotnost številnih furlanskih izrazov kljub kmečkemu nameru, tako bomo lahko našli razlago tudi za številne slovenske besede pri mlinu in mlinarstvu, čeprav bi tu prej pričakovali furlanske tujke.

Mlin je Terjanom *málin*, voda požene *kólo*, koló sproži z debelo leseno osjo gibanje vseh drugih mehanizmov: in ti osi je imel *mél*; očitno je ta izraz v najtesnejšem sorodstvu z glagolom mleti, meljem. Mlinskemu kamnu pravijo zaradi njegove oblike spet *kólo*, leseni lijak, skozi katerega pada zrnje na kamen, pa je *róp*. Za tega slišimo sicer tudi furlanski sinonim *molestàc*, (frl. *molestàz*), in tudi za žleb, ki dovaja vodo k mlinu, slišimo furlanski izraz *górna* (frl. *gòrne*.) Prevladuje pa slovensko izrazoslovje. Po teh podatkih lahko sklepamo, da je bilo mlinarstvo v teh gorskih predelih, bogatih z vodno silo, dobro razvito še mnogo stoletij od tega in da ga niso Terjani spoznali in prevzeli od Furlanov. Le za kak sestavni del so pred kratkim prevzeli kako furlansko ime. Če tuje ime rabijo ob slovenskem, je to le zaradi lagodnosti; a ta pojav poznamo prav dobro tudi v Trstu.

»Dobrodošli v Trstu«

Veliko razburjenja in polemik je v Trstu povzročila televizijska oddaja v treh nadaljevanjih, ki jo je posnel režiser Lucchetti. Gre za Tržačana, ki se je po daljšem času spet ozrl po svojem okolju in si ga ogledal s kritičnimi, subjektivnimi očmi opazovalca in umetnika. Umetniška težnja je prerasla časnikarska pravila in se je okristila ne toliko s pričevanji običajnih

mestnih »opolnomočenih« predstavnikov, temveč neposredneje z besedami nekaterih neznancev. Uporabljena metoda pušča seveda veliko odprtih vprašanj (tudi za slovenske probleme) in vrzeli in tendenčnost, ki jo je avtor sam kasneje priznal na javni diskusiji, ne moreta zadovoljiti, tudi celotna slika tržaške stvarnosti je močno enostranska, v neki meri pa ven-

darle odgovarja stanju in vzdušju v Trstu: na dan je prišel vtis historije, ki spremlja biološko propadanje mesta in ki je prišla spet do izraza v načinu, kako so nekateri krogi reagirali na omenjeno osnovno sporočilo dokumentarca ... vse je bilo v smislu teza, ki so bile izražene v filmu. Presečna pa, da se je Primorski dnevnik tokrat znašel na isti odklonilni liniji skupaj z listo za Trst ... pa ne da bi to bil začetek odklanjanja Osima? ...

Goričani v Ameriki

Števerjanski ansambel »Lojze Hlede« in štandreška gledališka skupina sta bila na petnajstdnevni turneji po Združenih državah Amerike. Novico smo zabeležili že v prejšnji Anteni.

CANKARJEV KULTURNI DOM

V Ljubljani so izdelali načrt za izgradnjo kulturnega doma Ivan Cankar. O načrtu zdaj razpravljajo na raznih forumih. V Cankarjevem domu naj bi bile velika Gallusova dvorana, srednja Linhartova in mala Kosovelova dvorana pa še Kajuhova arena.

SLOVENCİ NA EVERESTU

Slovenska alpinistična odprava je v nedeljo, 13. maja, dosegla vrh Everesta, najvišje gore na svetu. S tem dosežkom je bil kronan dolgoletni trud slovenskih alpinističnih odprav na Himalajo.

LEOPOLD JURCA - ZLATOMAŠNIK

V Kopru slavi letos 50 let mašništva msgr. Leopold Jurca. Rodil se je 1905. na Vipavskem, a je svojo mladost preživel na Opčinah. Svojo duhovniško pot po Istri v najhujši dobi fašističnega preganjanja je opisal v knjigi Moja leta v Istri pod fašizmom. Pred leti je o tem tudi predaval v Društvu slovenskih izobražencev v Trstu.

Tokrat objavljamo fotografijo. Uspeli turneji je Katoliški glas posvetil celostransko prilogo. Na posnetku je skupina Goričanov v mestnem centru v Clevelandu.

PROF. VILKO NOVAK - 70-LETNIK

Upokojeni profesor za narodopisje na ljubljanski univerzi dr. Vilko Novak je pred kratkim praznoval sedemdesetletnico.

ANTON SLODNJAK - 80-LETNIK

Literarni zgodovinar akademik prof. Anton Slodnjak je 13. junija dopolnil osemdeset let.

UKVE

V Ukvah je bila v nedeljo, 10. junija popoldne, kulturna prireditev, ki sta jo pripravili domači prosvetni društvi »Planinka« in »Lepi vrh« ob koncu tečaja slovenščine in glasbene šole. V kulturnem sporedu so nastopili me-

PAPEŠKO ODLIKOVANJE

V nedeljo, 10. junija, je goriški nadškof Peter Cocolin podelil v Katoliškem domu v Gorici odlikovanje »Pro Ecclesia et Pontifice« pesnici Ljubki Šorli-Bratuževi in pisateljici Zori Piščanc. Obema iskreno čestitamo!

SKAVTSKI JAMBOREE

Od 25. julija do 5. avgusta bodo slovenski skavti iz Trsta, Gorice in Koroške priredili skupen poletni tabor v Logu pod Mangartom.

SKLAD »SERGIJ TONČIČ«

8. junija je bil v Gregorčičevi dvorani v Trstu občni zbor Slovenskega visokošolskega sklada »Sergij Tončič«. Ob tej priložnosti so prvič podelili nagrado »Dr. Frane Tončič« za študijo izpod peresa slovenskega visokošolca v Italiji. Na razpis se je odzvalo sedem visokošolcev, nagrado pa je prejela Alenka Rebula - Tuta za študijo o slovenskih delavcih v Boljuncu.

»KOLONKOVEC«

V nedeljo, 20. maja, je s slovesno otvoritvijo novih prostorov začelo delovati prosvetno društvo Kolonkovec, ki ima svoj sedež na Salita di Zugnano št. 46. Na Kolonkovcu je bilo kljub prisotnosti slovenskega življa dolga leta kulturno in prosvetno mrtvilo, zato novo društvo, ki hoče biti idealni naslednik nekdanjega prosvetnega in pevskega društva »Slava«, toplo pozdravljamo!

šani pevski zbor Planinka, številni domači otroci, ki so obiskovali tečaj slovenščine in glasbeno šolo, kot gostje pa harmonikarji iz Trsta, mešani pevski zbor »Blaž Arnič« z Jesenic in tamburaški ansambel iz Hodiš na Koroškem.

Župnik Mario Garjup pozdravlja goste na kulturni prireditvi v Ukvah

Poimenovanja slovenskih osnovnih šol

Dekliški zbor z Repentabra poje pod vodstvom Toneta Bedenčiča

Letošnjo pomlad so na Tržaškem slavnostno poimenovali precej slovenskih osnovnih šol. O nekaterih smo že poročali v prejšnji številki. Tokrat moramo zabeležiti še dve: v Škednju bi šolo sicer morali poimenovali po Ivanu Grbcu, a je morala prireditev zaradi nekaterih nasprotovanj italijanskih učiteljev odpasti; v Gabrovcu pa so konec junija poime-

novali tamkajšnjo šolo po Jožetu Srebrniču.

Največ prireditev ob poimenovanju je bilo na Opčinah, kjer so pri proslavah sodelovala vsa krajevna društva in organizacije. Zadnji nastop je bil 3. junija na vrtu Finžgarjevega doma. Ob tej priložnosti je prvič nastopil tudi dekliški zbor z Repentabra pod vodstvom Toneta Bedenčiča

SLOVENŠČINA V AVSTRALIJI

Januarska številka mesečnika MISLI, ki ga izdajajo slovenski frančiškani v Avstraliji od leta 1952, prinaša nekaj zelo zanimivih poročil, ki govore o uveljavljanju slovenščine v javnosti. Gre za članek o pouku slovenščine v javnih šolah, za poročilo o razstavi učnih knjig in pripomočkov o »etničnem radiu«, to je o radijski postaji, ki oddaja v raznih jezikih, med drugimi tudi v slovenščini. Tako se uveljavlja slovenščina v Avstraliji; v Benečiji, Trstu in Gorici pa čakamo na globalni zaščitni zakon!

DR. VALENTIN MERŠOL - 85-letnik

Valentin Meršol, doktor zdravilstva, nekdanji primarij ljubljanske bolnišnice, ki zdaj živi v Argentini, je 22. februarja dopolnil 85 let.

† RUDOLF HANŽELIČ

19. marca je v Argentini umrl prof. dr. Rudolf Hanželič. Star je bil 74 let. Bil je praktičen vzgojeslovec in organizator v mladinskih gibanjih. S članki je sodeloval pri reviji Duhovno življenje. Njegovo življenjsko delo je Počitniški dom v Doloresu, ki ga je dr. Hanželič ustanovil z velikimi žrtvami in ga je namenil slovenski šolski mladini, zlasti bolehnim in iz manj premožnih družin.

KONEC SEZONE V DSI

Društvo slovenskih izobražencev je sredi junija sklenilo letošnjo plodno sezono kulturnih večerov in srečanj. Vsa pozornost odbora in članov je zdaj usmerjena v pripravo XIV. študijskih dni DRAGA 79. Zadnja dva večera v maju sta bila 21. in 28. maja. Prvi je bil posvečen stoletnici rojstva Alberta Einsteina. O njem sta predavala profesorja Martin Brecelj in Ninko Černic. 28. maja pa je kulturna komisija Slovenske skupnosti pripravila okroglo mizo o slovenski kulturi v Italiji. Govorili so prof. Martin Jevnikar, Milko Bambič in Zorko Harej.

MITJA RIBIČIČ - ŠESTDESETLETNIK

Maja je praznoval 60-letnico predsednik republiške konference SZDL Slovenije Mitja Ribičič. Rodil se je v Trstu 19. maja 1919, po nastopu fašizma pa se je s starši umaknil v Jugoslavijo.

SPOMENIK JOSIPU VILFANU

V nedeljo, 1. julija, so v Novi Gorici odkrili kip dr. Josipu Vilfanu, vodilnemu slovenskemu politiku v Italiji med obema vojnama.

RADOVAN GOBEC - 70-LETNIK

1. junija je praznoval 70. rojstni dan skladatelj in zborovodja Radovan Gobec iz Ljubljane. Rodil se je v Podgradu pri Ilirski Bistrici.

SLOVENSKI KULTURNI KLUB

Mladina Slovenskega kulturnega kluba je zaključila svoje redne sestanke ob sobotah. Pred počitniškim razdom so se mladi dogovorili za skupno letovanje v Kanalski dolini v avgustu. Tisti, ki jih to letovanje zanima, se lahko vpišejo pri odbornikih kluba ali pri Slovenski prosveti.

Tudi na letošnjem tradicionalnem »prazniku češenj« v Mačkoljah je nastopil mladinski zbor Slovenski šopek pod vodstvom Ljube Smotlak. Koliko naših vasi se lahko ponaša s tako požrtvovalnimi in pridnimi mladimi pevci? Naj bi jih še kdo posnema!

Drobci iz manjšinskega sveta

World minorities II.

Znana človekoljubna ustanova *Minority Rights Group*, ki se — kot kaka *Amnesty International* — poteguje za pravice manjšin, in to ne le jezikovnih in narodnih, temveč tudi verskih in kulturnih, skrbi tudi za tehtno publicistiko. V Londonu, kjer ima sedež (Benjamin Franklin House, 36 Craven Street, London WC2N 5NG, Velika Britanija), je tako izdala že 40 brošur s poročili o posameznih preganjanih skupnostih. Napisali so jih strokovnjaki, ki so položaj raziskovali tudi na terenu. Ta poročila dobivajo naročniki in pa nekaj stotin dnevnikov, revij, vseučilišč in ustanov v nad sto državah po svetu. Marsikateri svetovni dnevnik te podatke upošteva in priznava v svojih člankih.

V častnem odboru organizacije je več znanih osebnosti različnih narodnosti. Sedanji ravnatelj je nekdanji politični delavec Ben Whitaker, ki je od leta 1975 tudi angleški član v komisijah za človekove pravice *Organizacije združenih narodov*.

Podravnateljica *Minority Rights Group* je Georgina Ashworth. Ona je tudi urednica niza knjig *World Minorities*, o katerem je tukaj govor. Kot so poročila v omenjenih brošurah poglobljene študije, gre v tem primeru za zelo kratke, a pregledne prikaze manjšin po vsem svetu. Članki so dolgi po 3-5 strani, opremljeni z najnunjnejšo bibliografijo, prispeva pa jih cela vrsta avtorjev. V tem pogledu je torej edinstveno delo, ker se nobena knjiga zadnjih let doslej ni lotila kar vseh, ne le evropskih, manjšin.

Zaradi značaja organizacije *Minority Rights Group* se tudi te knjige ne omejujejo na narodne manjšine, kar nekoliko moti, čeprav so tudi take informacije zanimive. V drugi knjigi, ki nas tukaj zanima, dobimo med 33 sestavki tudi članek o imigrantih na Norveškem, o ugandskih ubežnikih v severni Ameriki, o Vietnamcih v ZDA ipd. Ker pa je to izbira uredništva, je treba pač stvar vzeti na znanje. Nehomogen pa je tudi način obravnave. Prvič po izbiri obravnavanih manjšin, ki je v vsakem zvezku slučajna in urejena po abecednem redu naslovov, ne pa po predelih ipd. Drugič pa po načinu obravnave. Nekateri članki so posvečeni eni skupini, nekateri pa več skupinam ali pa vsem manjšinam v določeni državi.

Prvi zvezek je izšel leta 1977 na 167 straneh, obravnava pa večinoma neevropske države. Drugi zvezek, ki je za nas zanimiv, pa je izšel jeseni 1978. Založba je obakrat *Quartermaine House Ltd.* iz kraja Sunbury.

Drugi zvezek obsega 159 strani manjše oblike in prikupne zunanosti, rimsko oštevilčenih pa je še 16 začetnih strani (kazalo, zemljevid z označenimi kraji, na katere se nanašajo poglavja, predgovor ameriškega univ. prof. Richarda Pierra Clauda in uvod urednice Ashworth). Sledi 33 sestavkov, nakar je še abecedno kazalo.

Zvezek je za nas zanimiv, ker sta v njem poglavji *The Slovenes of Carinthia* in *The Slovenes of Trieste*, ki ju je napisal Meic Stephens. Ta avtor, ki smo ga omenili ravno v prejšnji *Mladiki*, je popisal še Furlane, Lužiške Srbe in pa zahodne Frizijce. O Sardinicah piše Sergio Salvi. Omeni se lahko še članek o Bolgariji (R. Holland in G. Mondrova), ki povsem nezadovoljivo omenja vprašanje Makedoncev.

Stephensova sestavka o Slovencih sta povzeta po njegovi knjigi *Linguistic Minorities in Western Europe*. Pisana sta s simpatijo, a z ravno podobnimi pomanjkljivostmi in napakami. O Korošcih (str. 112-116) je zelo pristransko informiran, tako da se zdi, da gre pri vsej zadevi le za spor o dvojezičnih napisih, ker da je država vse ostale obveze izpolnila. O slovenskih narodnjakih beremo, da so separatisti, ki hočejo odtrgati Koroško od Avstrije itd. Aktivnih da je itak le nekaj sto. Piše pa tudi o Heimatdienstu. O vprašanju vindišarstva je lahko dvoumen. Ob še drugih »spodrsrljajih« je treba še ugotoviti, da ne upošteva ne posebnega štetja ne sedmojuljske zakonodaje. V bibliografiji ni niti ene knjige, ki bi jo napisali prizadeti sami, vemo pa, da je teh knjig veliko, v raznih jezikih.

Pri naši manjšini (str. 116-119) udari v oči že naslov, ki se omejuje le na Trst. Vsebina se tega naslova drži, kar je nesprejemljivo. Netočnosti in tendence je manj kot pri Koroški, vendar se pozna, da izhaja Stephensovo znanje iz knjig, tudi zastarelih. Nekoliko premilo se glasi stavek o fašističnem režimu, čigar »politika italijanizacije je povzročila 'resentment'« ...

Stephens je netočen s conama A in B pred in po pariški mirovni pogodbi. O Italijanah v SRS pravi, da jih je 45.000. Ob dnevniku navaja 1 tednik. Spet ne omenja zahtev manjšine, npr. vprašanja globalne zaščite. Omenja pa Osimo, razlašanja itd.

Bibliografija je spet revna, Čermelj pa v njej postane *Carmeli*.

Škoda torej, da so ravno ti dve poglavji poverili človeku, ki je poln dobrih namenov, a nima na razpolago pravih podatkov.

(se nadaljuje)

ZAMEJSKA IN ZDOMSKA LITERATURA (nadaljevanje)

Miroslav Košuta: Pesmi

Proti koncu lanskega leta je izšla pri Državni založbi Slovenije v Ljubljani v zbirki Živi pesniki knjiga pesmi Miroslava Košute pod naslovom PESMI. Ne gre za novo zbirko, ampak za izbor iz dosedanjih pesniških knjig, za pesniški obračun, ki ga delajo pesniki po »lepši polovici let«, čeprav je Košuta sredi zrelega ustvarjanja in snovanja. Izbor je pripravil sam, imel pa je omejen prostor, zato je izbral 72 pesmi za 112 strani.

Košuta je začel pesniško pot v dijaških Literarnih vajah, jo nadaljeval v ljubljanskih revijah in prišel 1963 do prve pesniške knjige *Morje brez obale*. Sledili so *Pesmi in zapiski* (1969), *Pesniški list s Tržaškimi pesmimi* (1974), *Pričevanje* (1976), *Selivci* (1977) — torej pet zbirk s 198 pesmimi. V antologiji *Pesmi jih je vzel dobro tretjino*, največ iz *Pričevanja* (36), iz *Pesmi in zapiskov* 21, iz *Morja brez obale* 10 in iz *Selivcev* pet, *Pesniški list* pa je že ponatisnil v *Pričevanju*.

V *Pesmih* je Košuta v celoti in ves, kakor smo ga spoznavali iz posameznih zbirk: zamejski Slovenec z morjem in Krasom in Beneško Slovenijo, s tukajšnjimi problemi in stiskami, istočasno pa sodobni človek brez narodnih mej, ki občuti vse stiske in težave današnjih ljudi, sredozemski človek s smislom za liričnost, za barvo, naravo, predmete in vse živo, občutljiv in razbolel, vendar razumsko pretehtan. Prepušča se trenutku, a domišljija ga spet požene po svetu, besede mu brez napora prehajajo v čudovite metafore, polne morja in sonca, a spet polne trpkosti, v otroških pesmih vesele razigranosti, ki pa se na koncu spremeni v trpko in ironično spoznanje. »Če bi ne bilo v Košuti nekakšne slovanske ali slovenske melanholije, bi bil s svojo poprasto vitalnostjo ter z iskrivostjo in barvitostjo svojih podob lahko tudi Španec ali Maver.« (Zora Tavčar).

Vse pesmi je razporedil v 11 ciklov in jim dal vsebinske naslove: *Bisernica v produ*, *Sledi mornice*, *Abecednik*, *Podoba stvari*, *Sila vode*, *Otroštvo*, *Ljubezen*, *Odmiranje*, *Tesnoba*, *Prastrah*, *Rob*.

Cel življenjski lok, od brezskrbnih dijaških let, ko je nestrpno čakal na produ dekle, do spoznanja, da »nekdo se tiho nadme sklanja, / nekdo pa skozi mene v temo gre«. Koliko primer za deklo: »Koliko vode čez tvoje telo, / od dolgega pričakovanja / koliko mračnih želja / in slutenj. Zdaj se vračaš / dobra kot domače dvorišče, / kjer so se razcvetale / prve rože med kamni, / ki so bili vsak zase / malo čudo. Svetla / od tolikega sonca, nemirna / od večera, ki ga tajiš. / In si sveže lubje / in vlaga ob koreninah, / si žeja v črni prsti, / razširjena zenica neba, / ki drhti in čaka.«

Ko je v Ljubljani, ga kliče »luna z domačega dvorišča, / obala zmučenega proda, / zemlja ilovnatih korald«, vsepovsod vidi goli kraški kamen, tenka stebila dima, črne ladje,

sliši staro ribiško pesem, po gobah zadiši, za jerebico grize v les, beži »kakor košuta, kakor ranjen volk« in čaka strel — a strela ni. Vse ga torej vabi in kliče in priključuje domov.

V *Abecedniku* se igra z otrokom in ga neprisiljeno poučuje, na koncu na pritika trpko osebno spoznanje. Dokler ne bo otrok ničesar razumel, ampak bo jahal vse, kar bo spravil podse, »dotlej boš lahko rekel, da si na konju. / To je zdaj razumel še tvoj tata, / tok tok tok po buči, / ki sicer ničesar ne razume.« Lepo je biti mlad, ko lahko vse razbiješ: »Tvoj tata bi marsikoga cop za vrat, / pa si grizlja brke.« Oslička naj kar raztrga, saj »oslov je zmeraj dosti, / oslov nikoli ne zmanjka«. Otroku naj ponavlja za njim, »fant moj, da boš zrasel pameten / kakor vsi, ki ponavljamo, / kar ponavljajo drugi«.

V *Podobah stvari* opeva preproste stvari, kot so: domina, hiša, kmet, morje, nož, ogenj, petelin idr. V vseh je znal poiskati simbolični in pesniški pomen. Koliko pove preprosta in kratka pesem *Kmet*: »Kmet je žalostna živina. / Muli travo in živi, / živina, v miru. Če zamuka, / mu je žal, živini, / ker odmeva iz treh dolin.«

V ciklu *Sila vode* so zbrane pesmi, polne simbolov. V *Hvalnici mizarjevega sina* se zahvaljuje kladivu, ki je zabijalo žeblje v les »kakor usoda / tuje misli v možgane«. In: »Hvaljen bodi klej, / ki nam je zlepil usta, da molčimo, / molčimo / in bomo molčali še naprej.« In trpko spoznanje: »Ta svet ti je zapisan. / Ne pobegneš mu.«

V *Otroštvu* so pesmi mladosti, sonca, robidnic, veselja, igranja in smeha, dodal pa jim je še nekaj beneških, ki so pretresljive zaradi izseljevanja. V *Beneški narodni* poje tako ljudsko, a tako pretresljivo: »Čez tri gore, čez tri dole, / čez tri vode / iz treh dolin // najprej po svetu / oče gre, / za njimi hiti / še sin. // O kaj pa boš zdaj ti, / čečá, / kaj delaš sama / tu doma? // Tako odide / tudi hči, / tam v širnem svetu / se zgubi // in s tem je konec / besedi.«

Ljubezen je že umirjena, poročena sta, življenje ju podi po opravkih, ne najdeta časa, da bi sedla in se pogovorila brez naglice in skrbi. Zato jo prosi za hip: »Pridi za hip posedet -/ takšna iz kuharskih knjig, / iz trga in vrta, / iz vabila na ples, / iz poletnih noči, / iz pisem nekdanjih, ki odprta / pred nama leže / kot laži.« Naj se ga ne boji, »človek je velik od majhnosti«.

Cikel *Odmiranje* so nekake balade o slovenskem odmiranju in o osebni nemoči: »Težko je živeti, kadar ves odmiráš.« V *Pismu Niku Grafenauerju*, ki je izdal zbirko *Stiska jezika*, piše: »Tu stvari merimo z drugačnimi merili: / človek je v stiski, človek je v sili. // Včasih kipim od sreče, včasih me zmaga jok. / Morda mislim na prihodnost svojih otrok. // Kisika je komaj za sprotno rabo -/ tudi zato ne iščem za tabo. // Stiska jezika / gore premika, // stiska človeka ustvarja // rudarja.«

V *Tesnobi* opeva štiri vsakdanje predmete: balkon, posteljo, mizo in vrata, ki vzbujajo v pesniku bivanjsko gro-

zo. Vrnil se je domov, toda ni našel miru. Stoji na balkonu, obremenjuje ga skrb za zimo kakor mravljo, glede sinova, ki odhajata od doma: »Ure mečem čezenj, kolesca teme, / njih zobovje grize kakor črv: cvetim, / z agavo v sušna leta.« Na postelji spozna, da »nič ni večno«, istočasno pa je »vsak trenutek cela večnost«. Blagruje mizo, ki ima noge, pa je »ne nesejo od nas«, ker ve, »kje je sreča«. Nekega dne na njej ne bo njegovega krožnika. Skozi vrata odhaja žena in otroka, kliče jih nazaj, »pa je zapisano: tudi ti pojdeš«.

V *Prastrahu* se stiske in življenjske težave nadaljujejo in večajo. Večer te vabi z mišjimi pastmi v noč, slediš mu sredi nevarnosti »in nisi, / kar si bil še včeraj, / in nisi, / kakršen se ujemaš v past«. »Votel in nag / hočeš domov; planeš čez prag - / v hišo strahov.« Pristanišče je za du-

hove, ta gozd je iz samih strupenih gob: »prišel si v poslednjo / od svojih dob«.

V zadnjem ciklu so nekake slike iz Trsta, ki je izgubil svoj cesarski sijaj, »v potočnem šumenju srbske opanke«, vendar pa »ta Trst je kot vera, ki ne dogori«.

Torej bogata in mnogo povedna zbirka, ki uvršča Košuto med najboljše sodobne slovenske pesnike. Zamejskost ga ni utesnila, dala mu je le več stisk in težav, poglobila ga je, da gleda na vse življenje in razmere z izostrenim pogledom in se izraža z ustrezno besedo. Košutov jezik je izbran in izbrušen, posejan je z izvirnimi primerami in podobami, nekako diši po morju, kraškem kamenju in brinu. O njegovem jeziku sem obširneje spregovoril ob posameznih pesniških zbirkah. (Glej Mladiko 1968, 95; 1972, 37-38; 1975, 17; 1977, 129-130).

eneoceneoceneoceneoceneoceneocene

Pisateljsko srečanje na Koroškem

Breze (Fresach) pri Beljaku na Koroškem so pravzaprav tiha in prijazna vasica precej visoko v gorah, kraj, kamor prihajajo poleti turisti iz Zvezne republike Nemčije in Nizozemske, da se v dobrem gorskem zraku sredi lepe narave odpočijejo in okrepe. To je tudi svet s pravimi zimami, polnimi snega in z otroki, ki so smučarji že od mladih najzgodnejših nog. Ni čudno, da je prav v tem kraju doma tudi avstrijski smučarski svetovni prvak Franz Klammer. To je tudi kraj starega protestantizma, z lepim evangeličnim muzejem, v katerem so razstavljene najstarejše knjižne izdaje nemških Svetih pisem. Poleg protestantske cerkve je zanimiva tudi stara in kar častitljiva katoliška cerkev, ki ima versko občestvo iz tistih Brežanov, ki so ostali ali pa kljub zgodovinskim premikom spet postali katoličani. Nekoč je bilo razmerje med obema deloma prebivalstva, ki je danes tu v zgornjih koroških gorah proti Vzhodni Tirolski docela nemško, dokaj napeto. Danes pa je ta napetost povsem popustila, odnosi med obema krščanskima verama se tu na terenu razvijajo docela v ekumenskem vzajemnem duhu in prijaznosti.

Breze pa so tudi kraj, v katerem se vsako leto srečajo pisatelji iz mnogih evropskih držav, da se porazgovore o nekaterih značilnih aktualnih kulturnih problemih in da razmislijo o vlogi in možnostih literature v današnjem času in v bodočnosti. Posebna

značilnost pisateljskega srečanja v Brezah je predvsem zelo važno dejstvo, da so na njem redno navzoči mnogi pisatelji iz vzhodnoevropskih komunističnih držav, ki se tu velikokrat polemično — a na kultiviran način — soočajo z dokaj drugačnim vzhodnoevropskim miselnim liberalnim načinom družbe, ki živi in deluje iz pluralističnih demokratičnih izhodišč. Verjetno je bila prav politična nevtalnost majhne avstrijske republike na meji med Vzhodom in Zahodom tista odskočna vzmet, ki je tako pisateljsko srečanje sploh omogočila, saj si ga v tej obliki zelo težko zamišljamo v kaki drugi evropski državi. Letos so bili na srečanju navzoči pisatelji iz Romunije, Madžarske, Poljske, a tudi iz Jugoslavije, medtem ko so tokrat manjkali Vzhodni Nemci, ki so bili tu v zadnjem času vsakoletni gosti. Jugoslovane sta zastopala dva slovenska pisatelja, ki sta prebrala dva zapažena referata. Prevajalec Franjo Smerdu, ki je pred kratkim v Kölnu objavil svoj prevod poezije slovenskega pesnika Branka Hofmana, je govoril o »uporabnosti prevodov poetičnih del« in omenil zlasti starejše oblike slovenskega pesništva, a tudi tako izrazite in značilne besedne umetnine, kot so na primer Kosovelovi temno in žalobno obarvani »Bori«. Žarko Petan, gledališki režiser in zelo upoštevan pisatelj duhovitih slovenskih aforizmov, pa je predstavil svet »satire v slovenski literaturi«.

Generalna tema letošnjega osmega pisateljskega srečanja v Brezah se je ves čas sukala okoli »uporabnosti«, oziroma »uporabljivosti« in »koristnosti« literature, tako zastavljeni značaj predavanj in diskusij pa je seveda »uporabljivost« vedno znova razgalil kot neke vrste »duhovni kamen spotike«.

Letos sem bil že petič na tem svojevrstnem literarnem srečanju, ki ima po zaslugi prizadevanj predsednika Koroške pisateljske zveze profesorja Waltherja Nowotnyja sproščen in precej nevezan značaj. To je zelo dobro, zakaj poleg referatov je še veliko prostora za večkrat zelo koristne in tudi bistvene razgovore pri mizi v gostilni Themessl, kjer se literarno srečanje vsako leto odvija. Na teh razgovorih se vedno nekaj »zgodí«. Vzhodnoevropski pisatelji prinesejo redke knjige in revije, a tudi misli, ki bi jih drugače morda nikoli ne slišali. Svet nove univerzalne evropske literature, ki raste šestokrat prav iz provincialnega in »malega«, zadobi na konkretnih primerih trenutnega vzhodnega in zahodnega literarnega življenja svojo poglobljeno podobo in značaj. Pisateljsko srečanje v Brezah je sicer večkrat polno malih korakov in tudi določene tematske neizčiščenosti, a je vseeno in tembolj značilen primer literarnega življenja v našem tehničnem času ideologij in komercialnih vezanosti. Na letošnjem srečanju, ki je potekalo med 24. in 27. majem, sta bila navzoča tudi slovenska koroška pisatelj Valentin Polanšek in Andrej Kokot.

LEV DETELA

Zanimiva razstava na Dunaju

Poseben kulturni dogodek, ki po svojem pomenu presega slovenski narodni okvir, predstavlja brez dvoma razstava »Slovenskih impresionistov in njihovih predhodnikov« v zgodovinsko pomembnih prostorih znane »Avstrijske galerije« v zgornjem Belvederu na Dunaju, nekdanjem grajskem bivališču habsburškega princa Rudolfa, nesrečnega sina - edinca cesarja Franca Jožefa. Razstava, ki je trajala od 15. maja do 7. julija, je vzbudila neobičajno pozornost avstrijskega tiska, kot je bilo mogoče ugotoviti na tiskovni konferenci dne 14. maja dopoldne. Zbrane časnikarje je sedanja direktorica Narodne galerije v Ljubljani gospa dr. Anica Cevc skupaj s priznanim slovenskim umetnostnozgodovinskim strokovnjakom univ. prof. dr. Emilijanom Cevcem vodila skozi razstavne prostore in zanimivo komentirala mnoge izmed 58 razstavljenih slik. Direktor »Avstrijske galerije« dr. Hans Aurenhammer je navzoče opozoril še na zaslužne napore za popularizacijo te pomembne razstave, saj je bilo natisnjeno več vrst informativnih vodičev: kratek vodič v slovenskem in hrvaškem jeziku. 124 strani obsegajoč katalog s številnimi reprodukcijami v nemškem jeziku, medtem ko so plakati upoštevali vse tri jezike skupaj. Več sto katalogov so razposlali na dunajske Visoke šole, več tisoč na različne avstrijske kulturne organizacije. Organizirana vodstva skozi razstavo so bila zaželeni in za skupinske udeležence zastoj. Seveda je bila realizacija takšne razstave povezana z izredno velikimi stroški, ki jih je v tem primeru krilo troje avstrijskih ustanov: avstrijsko Zvezno ministrstvo za znanost in raziskovanje, Avstrijski kulturni center in direkcija Dunajskih slavnostnih tednov. Pobuda za razstavo je prišla iz Ljubljane, pri čemer je priskočil primerno na pomoč tudi Jugoslovanski kulturni center na Dunaju. Za slavnostni začetek je poskrbel poseben koncert, ki ga je ljubljanski trio Tartini priredil v Belvederu 14. maja popoldne. Nenavadno visoko udeležbo radi tolmačimo kot veliko zanimanje za razstavo biserov slovenske slikarske umetnosti na Dunaju.

MILENA MERLAK

Čuk na obelisku

SPOROČILO SLOVENSKEM ČASNIKARJEM

Ker se tudi slovenski tisk vsestransko razpisuje o minulih volitvah, ga opozarjam, da je neumestno govoriti o izgubah Komunistične partije Italije. Komunistična partija Italije (in katerakoli druga nasploh) nikoli ne izgubi ne na volitvah ne pred volitvami ne po volitvah. Samo dvoje jo lahko doleti: 1) da zmaga ali 2) da uspešno zdrži koncentrični napad reakcije.

Torej: uspešno smo zdržali koncentrični napad reakcije.

Jelka Grbec,
senatorica PCI

Pripomba: ampak če bomo tudi Slovenci v Italiji tako uspešno zdržali koncentrično napadanje potujčevalcev, ob koncu stoletja ne bo več tu niti slovenskega repa.

ČUK

SPOROČILO

Glede na to, da slovenski demokratično - katoliški tisk v Italiji ni vreden omembe, sporočamo, da smo rubriko PRIMORSKA BIBLIOGRAFIJA v našem dnevniku preimenovali v BIBLIOGRAFIJO SLOVENSKO GOSPODARSKO KULTURNE ZVEZE.

Primorski dnevnik

PISEMCE CECOVINIJU

Dragi Manlij (Torkvat), kaj sem slišal: da si bil izvoljen za poslanca PLI v evropski parlament v Strassbourgu. Zdaj pa poslušaj: če ti v Trstu, kjer si župan, rečejo, da si bivši Čehovin, je eno. Ampak če se ti približa v Strassbourgu kakšen monsieur iz Pariza in te pocukne za rokav: »Ej ti, ali nisi s Krasa doma?« Zdaj pa poslušaj Čuka: bogvaruj, da bi zanikal! Monsieur utegne celi skupščini v Strassbourgu vreči v zobe tisti Rusi Most, kjer se črno na belem vidi, koliko so bili tvoji predniki italianissimi. Zato raje reci monsieur: Oui, sem s Krasa doma, ampak potomec Napoleonovega vojaka, ki se je zaljubil

v neko kraško Micko. Pisal pa se je tisti vojak J e c o v i n (izgovori Žekoven, prav znotraj nosu). Neki avstrijski pisar nas je potem sloveniziral.

Ali se bo Strassbourgu in meni dobro zdelo!

Zaljubljen v isto Evropo kot vi,
monsieur,
voulez agréer mes hommages -
T C H O U Q U E

PRAZNIK KPI NA BOŽJEM POLJU

Sredi julija bo na Božjem polju pri Proseku — ki bo ob tej priliki preimenovano v Revolucionarno polje — praznik, ki ga bodo priredile sekcije KPI zahodnega Krasa. Program tridnevnega slavlja bo naslednji:

Prvi dan: nastop otrok iz vrtcev v Križu, Nabrežini, Šempolaju, Mavhinhah itd. (Sekcija skače, sekcija skače - po zeleni trati - aj aj aj aj aj, po zeleni trati)

Drugi dan: nastop folklorne skupine »Stu ledi« in pevskih zborov »Lipa - Il tiglio« iz Bazovice, »Slovan - Lo Slavo« iz Padrič, »Primorec - Il Litoraneo« iz Trebč in »Tabor - La rocca« z Opčin.

Tretji dan: okrogla miza na temo »O izumiranju religije, posebno kakor ga je pokazalo potovanje Janeza Pavla II. na Poljsko.«

Vsak večer ples ob zvokih ansambla The Lords.

Listnica uprave

Podporno naročnino so nakazali: Mirka KOŠUTA-CVIJOVIČ, Trst; Bogo SENČAR, Trst; Štefan TONKLI, Gorica - Lojze BURJEŠ, ZDA.

Za tiskovni sklad MLADIKE so darovali: Jože Šuligoj, Gorica, 3.000 Lir - družina Breclj, Devin, 4.500 - Ninko Černic, Trst, 10.000 - Marjan Terpin, Gorica 50.000 Lir - Frank Bonča, Anglija, 5 funtov - Janez Sever, ZDA 100 US dol.

Namesto cvetja na grob pok. Marije Malalan-Sosič daruje Cerkevni pevski zbor z Opčin 42.000 Lir.

Podpornikom in dobrotnikom se iskreno zahvaljujemo.

zasmehindobrovoljozas

Učiteljica: »Spet se nisi nič učil, Janezek. Ali veš vsaj, kdo se je rodil leta 1800?«

Janezek: »Tega pa ne vem. A vem, kdo se je rodil leta 1965.«

Učiteljica: »1965? Tega pa jaz ne vem ...«

Janezek: »Saj sem vedel, da ne veste. Takrat sem se jaz rodil.«

***

Med prijateljicami.

Prva: »Ah, ti moški! Vsi so enaki ...«

Druga pa: »Oprosti, čemu jih pa tako pogosto menjaš, če so vsi enaki?«

pisma pisma

VSE LEPO, PETER

V zvezi s pismom o radijski oddaji VSE LEPO, VAŠ PETER, objavljenem v prejšnji številki naše revije, smo se pri radijskem vodstvu pozanimali, kako je s to oddajo. Pojasnili so nam, da je do začasne ukinitve prišlo zaradi birokratskih formalnosti v zvezi s pogodbami za radijske sodelavce in da bodo priljubljeno oddajo obnovili v jeseni.

UREDNIŠTVO

Janezek že cele ure muči svojega očka z najrazličnejšimi vprašanji.

Končno se očka le naveliča: »Janezek, dovolj je za danes, prebrati moram časopis.«

Janezek: »Prav očka. Samo to mi še povej: če osa prileti na koprivo, ali piči osa koprivo ali kopriva oso?«

***

Dve prijateljici kramljata v salonu pri čaju.

»Sem ti že povedala, da sem srečala tvojega moža. Potožil mi je, da ne greš nikoli spat pred drugo uro. Kaj pa delaš do take pozne ure?«

»Čakam ga.«

***

Pred sodnikom.

»Gospod sodnik, vlagam tožbo za ločitev. Moja žena je neznosna. Že deset let mi meče kročnike v glavo...«

»Kako pa da se ločujete šele sedaj, če je tako nasilne narave?«

»Ker se je v zadnjem času tako izurila v métu, da zadene cilj.«

***

»Halo, halo, govorim s 3131? Moram se vam zaupati. V vsem svojem življenju sem delal same napake.«

»Pa ste res pomilovanja vredni, kajti zgrešili ste tudi zdajle. Tu je namreč družina Koren, ne 3131.«

Počitniški dom »Pri sestrah«

vas vabi na Belopeška jezera

Naslov: 33010 BELA PEČ - FUSINE V. R. via Laghi 1
Telefon 0428/61027 - 059/695791

Od obrtniških izkušenj
v trgovinsko dejavnost

Korsič

Anton Korsič

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

POSEBNI POPUSTI !!!
OBIŠČITE NAS !!!

T R S T

Prodajalna:
ul. S. Cilino, 38
telefon 54390

Dom in delavnica:
ul. Damiano Chiesa, 91
telefon 571326

VIII. literarni natečaj »Mladike«

1. Revija Mladika razpisuje nagradni literarni natečaj za izvirno še neobjavljeno črtico, novelo, pesem ali ciklus pesmi poljubne vsebine.
2. Rokopis je treba poslati v dveh čitljivo pretipkanih izvodih s priporočeno pošiljko na naslov MLADIKA, ul. Donizetti 3-I, 34133 TRST, do 31. decembra 1979. Rokopisi morajo biti opremljeni samo z geslom ali šifro. Točni podatki o avtorju in naslov naj bodo v spremnem pismu, opremljenem z istim geslom ali šifro.
3. Ocenjevalno komisijo sestavljajo: univ. prof. in kritik Martin Jevnikar, odgovorni urednik revije Marij Maver, pisatelj Alojz Rebula, pesnik Albert Miklavc in pesnica Ljubka Šorli-Bratuževa. Mnenje komisije je dokončno.
4. Na razpologo so sledeče nagrade:
za črtico ali novelo:
Prva nagrada 50.000 lir
Druga nagrada 30.000 lir
Tretja nagrada 20.000 lir
za pesem ali ciklus pesmi:
Prva nagrada 30.000 lir
Druga nagrada 20.000 lir
Tretja nagrada 10.000 lir

5. Izid natečaja, ki je odprt vsem, ne glede na bivališče, bo razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku — Prešernovem dnevu na javni prireditvi in po časopisju ter bo sporočen z osebnim pismom nagrajencem.

Vsi teksti ostanejo v lasti Mladike. Nagrajena dela bodo objavljena v letniku 1979. Objavljena bodo lahko tudi druga dela, za katera bo komisija mnenja, da so primerne za objavo.